

Přítomnost

ROČNÍK XIII

V PRAZE 10. ČERVNA 1936

ZA KČ 2.—

Čtenáři, redaktor a korupce

F. PEROUTKA

Kdo by šel s kým

RUDOLF PROCHÁZKA

Arabové proti Židům

FRANK WARSCHAUER

Jak se mluví s duchy

HENRY C. McCOMAS

Mácha a Havlíček v národní tradici

OLGA SRBOVÁ

Jak se osvědčuje vůdcovský princip

Z. SMETÁČEK

Slovenští komunisté — Nešířme legendy — Pro důstojníky nemá vláda kdy
Co jest sport? — Dopis F. Peroutkovi

ŽIVNOSTENSKÁ BANKA.

ZALOŽENA ROKU 1868.

Akciový kapitál . . . Kč 240,000.000.—

Reservní fondy . . . Kč 350,350.000.—

23 FILIÁLEK.

2 EXPOSITURY.

2 PLATEBNY.

Centrála:

V PRAZE, NA PŘÍKOPĚ 30.

Provádí veškeré obchody
bankovní doma i v cizině.

UVĚDOMIL
JSTE SI,
ŽE RADOST,
S KTEROU
JSTE DŘÍVE
PRACOVAL,
JE TA TAM?

Únava, vyčerpanost, nervosita, impotence nastoupily na její místo. Co nyní? Složit ruce v klín, či hledat způsob, jak nahradit ztracené či ochablé síly? Zbytečno! — Moderní věda našla již cestu. Vy-
užijte pro sebe dobrodiní léčby „Roga-Hormon“! Ve čtyřech dnech
poznáte jeho skvělý účinek. Vaši jedinou námitku vyvrácíme napřed:

ROGA-HORMON působí trvale.

Spolehněte se. — Co mohou ženy očekávat od „Roga-Hormonu“? Oddaluje hranici klimakteria, jeho následky, činí celé tělo pružným, tvář svěží, půvabnou.
Cena úplné kury (300 tablet) „Roga-Hormon“ Kč 200.—. Dílčí balení 100 kusů tablet Kč 80.—, 50 kusů za Kč 40.—. Zkušební kurs o 30 tabletách za Kč 25.— je v nejbližší lékárně pro Vás připraven. —
Poučnou brožuru zašleme zdarma!

„Roga-Hormon“ vyrábí Ph. Mr. J. Galář, lékárník, Praha-Košíře, Pileňská třída. Na skladě mají určité tyto lékárny:

Praha: Adamova, Václavské nám. Kalinova, Václavské nám. Hynkova, Na Můstku, Orient, Hyberská ul. U musea, Václavské nám. U červeného raka, Dejvice, Dostálova 5. U bílého lva, Libeň, Primátorská 255. U bílého anděla (Medica), Poříč 1071. U palmy, II., Jindřišská 18. „Radio“, XII., Fochova 60. Ph. Mr. Kuliš, XVI., Arbesovo nám. U anděla strážce, VII., Belcrediho. Mírová, XII., Francouzská 6 n. Klanova, Libeň, Primátorská ul.

Plzeň: Vilimova, Čs. legií 7.

Klatovy: U matky Boží.

Pardubice: U koruny.

Hradec Králové: U zlatého lva, Vel. nám.

Liberec: Centrální, Střelecká.

Ústí nad Labem: U orla, Masarykova 55.

Teplíce-Sanov: U černého vola, Dlouhá třída.

Doksy: Ph. Mr. Mára.

Brno: U nádraží, Masarykova 33/35. U Panny Marie Pomocné,

Čejl 7. U římského císaře, Ma-

sarykova 14. U červeného raka, Masarykova 1.

Olomouc: U zlatého orla, Deni-

sova.

Prerov na Moravě: U zlatého hada.

Otrokovice: Lékárna Ph. Mr. První městská.

Mor. Ostrava: První městská.

Slezská Ostrava: U sv. Prokopa.

Český Těšín: U Salvátora.

Bratislava: U červeného raka.

Udejte, zda pro muže či ženy.

Kde není na skladě, pište na „Roga-vit“, výroba a prodej phar-

maceutických výrobků, Praha II. Riegrovo nábř. 20 n.

I e k a ř i

Odborný lékař pro porod-
nictví a pro nemoci žen
PRAHA II, Havlíčkovu náměstí 22. — Ord. 9—11, 2—4. — Telefon 270-13

MUDr. K. STEINBACH

ČTĚTE LIDOVÉ NOVINY

KLUB PŘÍTOMNOST

sekretariát a klubovní místnost v Praze XI., budova
Všeobecného pensijního ústavu (vých. vchod), tel. 355-33

Pravidelné debatní večery ve středu v 19.30 hod.

Večery konají se na Barrandově.

Referují 10. VI. poslanec Josef Stívín:

Mezinárodní politická situace
a socialisté.

17. VI. dr. Jaromír Kopecký:

Malá Dohoda po bukureštské
manifestaci

Tímto večerem bude ukončena letní sezona.

Ministerský předseda L. Blum
jmenoval státním tajemníkem v mi-
nisterstvu zahraničních věcí poslance
Pierre Viénot. Členové i hosté
Klubu se pamatují zajisté na Vié-
nota, který byl na počátku loň-
ského roku v Praze a přednášel
u nás jednak na debatním večeru,
jednak na veřejné přednášce. Zaujal
všechny svým jemným intelektem,
politickým rozhledem, ryzí vzdě-
laností a vůbec vlastnostmi, jež činí
z politiky vědu a umění. Vynikal
vysoko nad průměr svých politic-
kých kolegů. Mladý, asi pětaticet-
letý politický vzdělanec, zaujímá již
mnoho let významné místo ve fran-
couzské zahraniční politice a jest
uznáván jako její veliký znalec.
Zvláštní zájem soustřeďuje na Ně-
mecko, v němž po léta žil a jehož
jazyk dokonale ovláá. Jest auto-
rem několika politických publikací,
z nichž Incertitudes allemandes
označil prezident Beneš v anketě
Lidových novin za nejlepší knihu.
Nyní se mu dostává funkce, jež po-
tvoruje Viénotovy znalosti a schop-
nosti. Klub Přítomnost poukazuje
na jeho jmenování s upřímnou ra-
dostí, jednak proto, že si přičítá za
zásluhu, že tohoto muže budoucnos-
ti přiblížilo pražské politické ve-
řejnosti, jednak proto, že v něm
znovu zdraví představitel mládě,
vzdělané a ušlechtilé Francie.

OBSAH 22. ČÍSLA PŘÍTOMNOSTI: GUSTAV WINTER: Jaký je Léon Blum. — OTTO RÁDL: Kocourkov ve filmové propagandě. — K. H. KLAPER: Pokroky lékařství po válce. — A. J. STORFER: Osudy slov. — M. PUJMANOVÁ: Mladí nezaměstnaní a čeští spisovatelé. — Z. SMETÁČEK: Socialismus a hospodářský program. — Budeme dávat pozor. — Ze sjezdu národních socialistů — místo referátu. — Politika dvojí koleje. — Úcta k české řeči. — Jakému teroru neustoupíme. — Oposice proti vládě, nebo proti státu, nebo proti sobě? — Konečně u cíle. — K rakvickému případu.

Přítomnost

za redakci
odpovídá **Ferd. Peroutka**

nezávislý týdeník

vychází ve středu v nakladatelství

FR. BOROVÝ V PRAZE II., NÁRODNÍ TŘÍDA 18

Telefon číslo 390-51 až 54 • Účet poštovní spořitelny číslo 35.622. • Nevyžádané rukopisy se nevracejí • Předplatné na rok Kč 100.—, na půl roku Kč 50.—, na čtvrt roku Kč 25.—, jednotlivá čísla Kč 2.— • Užívání nov. známek povoleno řed. pošt a tel. v Praze č. 13301-24-VI z 10. I. 1924 • Podací úřad Praha 25

TISKEM KNIHTISKÁRNÝ O R B I S, PRAHA XII., FOCHOVA TŘÍDA Č. 62

Kdo by šel s kým (Politický zeměpis)

Svět je nabit vysokým napětím, které přes všechnu tříšť zájmů a zmatek problémů se vybíjí na hlavním protikladu Francie—Německo. Kdybychom přijali jako hypotézu, že státy nemají jiných starostí než zaujmout stanovisko buď pro Francii nebo pro Německo, dala by se sestavit řada velmi přehledná, která by rozhodně ukazovala proti Německu. Francie není rozpínavá a její zájmy se s cizími nekříží. Bohužel situace není tak jednoduchá. Jsou i jiné rozpínavé státy, jichž zájmy pronikají do sfér francouzských nebo do sfér francouzských spojenců, a někteří stávají se tudíž, aspoň částečně nebo podmíněně, přáteli Německa a nepřáteli Francie — poněvadž jsou nepřáteli nepřátel Německa a přátel Francie. Pokusme se však sestavit přesto co možno jasný a jednotný obraz politických poměrů této doby pod hlediskem rozporu francouzsko-německého a přímo války.

Anglie

Velmoc, Francii nejpodobnější svým zásadně konservativním postojem k současnému stavu. Národ satureovaný, kultivovaný, soběstačný, uvnitř vyvážený, který cítí ohromnou odpovědnost za řádnou správu a zachování svého staletého světového dědictví. Při tom podstatně odlišný v celé povaze a psychologii, docela jinak prakticky myslící a cítící než Francouzové (důvěřivý optimismus — potřeba pevné, posvátné smlouvy), s přímo protikladnými metodami politického evolucionismu a empirismu (proti francouzskému dogmatismu a racionalismu) v práci k témuž cíli: zachování míru. Možno říci, že Anglie ve své vůli k zachování míru klade důraz na ideu míru, kdežto Francie na ideu zachování. Odtud stálá polemika těchto přirozených spojenců, která působí takové obtíže v poválečných letech už od mírové konference, ale pro tyto praktické nesnáze nesmíme přehlédnout společný základ těch, kteří mají, v obraně proti těm, kteří chtějí míti — něco jejich.

Anglie necítí se bezprostředně ohrožena Německem a věří dosud v možnost pokojného vyrovnání s ním. Naproti tomu cítí se od habešského případu bezprostředně ohrožena Itálií, kterou je v pokušení paralyzovat jejím stredoevropským konkurentem — Německem. To je vážná komplikace nejnovější situace. Ale tato složitá hra vyžaduje právě dobré vůle Německa a možnosti smíru s ním. V případě útoku na Francii byla by Anglie zároveň přímo dotčena a vázána k plnému, okamžitému zakročení. Smlouva (letos doplněná i dohodou generálních štábů) je tu jen výrazem skutečných zájmových poměrů. V případě jiného německého útoku šla by anglická účast nepřímo a snad po etapách přes Společnost národů, ale orientace a výsledek by byl stejný, poněvadž Francie, zakročující ve prospěch svých spojenců, strhla by hlavní síly Německa na sebe a to by tak

privodilo situaci svrchu zmíněnou, to jest ohrozilo zas i anglické kanálové přístavy. — Britská domnia nejsou dnes již ovšem trpnými složkami říše. O jejich loyálnosti jsou však menší pochybnosti nežli kdy dříve. Zároveň jeví se nejhrošlivějšími stoupenci Společnosti národů. Ženevský Covenant má pro ně přímo význam náboženský.

S. S. S. R.

Od loňského května největší francouzský spojenec a nejspolehlivější, možno říci, poněvadž jde — ve smlouvě ze dne 2. V. 1935 a v naší úvaze — speciálně o poměr k Německu. Sovětské Rusko může se totiž cítit mezi všemi státy právě nejvíce ohroženo hakenkrajclerským Německem, z důvodů politických i ideologických. Při tom ve svém myšlení a jednání vyniká dokonalým realismem. Spojení s „kapitalistickou“ Francií nečiní mu žádných potíží. Konstatuje společný zájem a volí bezohledně příslušné prostředky, k nimž patří i dnešní patriotismus francouzského komunismu. Litvinov byl spoluvůrcem Barthouova východního paktu, tohoto dosud nejlepšího smluvního typu obklíčení nebezpečného mocenského činitele. Po příchodu vlády Blumovy ve Francii lze očekávat bezvadnou spolupráci ne pro sympatie režimů, nýbrž pro vzájemné porozumění shodným základním potřebám obou států, porozumění, které nebude už kříženo vnitropolitickými rozpaky předešlých vlád.

Československo a Malá dohoda.

Československo včlenilo se současně do branného spojení francouzsko-sovětského a tvoří dnes pověstný strategický *trait d'union* obou velmocí. Jeho poměr k Francii je však dán již válečnou součinností od roku 1917 a smluvně vyjádřen jednak na počátku roku 1924 (spojeneckou smlouvou za Poincaréa), jednak v říjnu 1925 (locarnskou garanční smlouvou za Brianda). O Československu soudí se v cizině — při prvním pohledu na mapu — že s Francií stojí a padá. Jisto je, že bez silné francouzské protiváhy proti německé velmoci není možno si představit dostatečné bariéry proti ovládnutí celé střední Evropy, beztak prosáklé německým živlem, velkou Germanií. Totéž platí však i naopak: bez nedotčeného Československa, které jediné je ve střední Evropě s to čelit německému náporu a vytvářet spojení mezi Francií, Ruskem a Itálií, není účinná obrana zmíněných velmocí, vesměs německou expanzí přímo ohrožených, natrvalo možná.

Českoslovenští spojenci, Rumunsko a Jugoslavia, mají svůj zvláštní poměr k věci, vzhledem k odlehlejší poloze a bližším problémům, po případě vnitropolitickým námitkám, ale v daném případě německého útoku nemohou jednati jinak, než my. Společná zahraniční politika, vytvoření bloku Malé dohody v roce 1933 je také již jen formálním výrazem pochopení této nutnosti naprosté solidarity tří států jako celku. Německo nejeví se našim jižním spojencům tak nebezpečným, jako třeba jiní sousedé — d o-

ku d je dr ž e n o v š a c h u. Ale při skutečném nástupu hákového kříže za uskutečnění velké Germanie padly by okamžitě všechny rozpaky, poněvadž pak by šlo zas také o jaderské přístavy, slovinské a chorvatské kraje a rumunský petrolej.

Maďarsko

vidí dnes v Německu jedinou nadějí revisionismu, to jest zvrácení poměrů, vzniklých z vítězství spojenců a revolučních národů roku 1918—19. Maďarsko je tudíž, přes formálně odlišné svazky, jasným a rozhodným, v této určitosti vlastně jediným spojencem Německa. Po válce po jeho boku má totiž jedinou vyhlídku na obnovu staré koruny svatoštěpánské, a stín příštího vasalství nepoměrně většímu a mocnějšímu národu, ovládajícímu celou střední Evropu, nemůže, aspoň předem, na maďarském rozhodnutí pro případ katastrofy nic měnit. Do války by Maďarsko podle veškeré pravděpodobnosti — pokud by mu v tom nebránila naprostá beznadějnost vyhlídek — táhlo po boku Němců. Tím spíše jsou ovšem zas Jihoslovani a Rumuni vedeni do tábora protiněmeckého.

Polsko

je od roku 1934 „vyrovnáno“ s Německem, což se populárně zaměňuje s úplným přesedláním, ač jde výslovně o úpravu provisorní. Oficiálně se s polské strany zdůrazňuje trvání spojení polsko-francouzského z roku 1921, třebaže prakticky je při nejmenším suspendováno a umožnilo nesporně Německu výpad, aspoň propagační, na Rakousko s tragickým zakončením v červenci 1934, a plné znovuvyzbrojení na jaře 1935. Přesto v podstatě opravdu polsko-francouzské spojení zůstalo živé, neboť Polsko nemůže si přát ani postupu Rusů přes své území na Německo, ani postupu Němců toutéž cestou opačným směrem. Polsko snaží se prostě vyjít s oběma stranami a zabránit válce, která by se musila odehrávat na jeho zádech. Snaží se jí zabránit bez ohledu na zájmy těch druhých. Ale že by při tom mohlo důvěřovat Německu a účastnit se spolu s ním dokonce nějakých dobrodružných výprav, nelze rozumně očekávat. — Přesto v celku nutno Polsko považovat za nejistý element v evropské kalkulaci.

Rakousko

Německý stát, který dlouhá léta se domáhal Anschlusu, až mu to příchod hákového kříže nepřekonatelným ideologickým rozporem zmařil. Ideologický rozpor týká se obou do té doby vládnoucích stran v Rakousku, křesťanských sociálů i sociálních demokratů. Nedošlo však k tomu, co bylo v logice věcí, ke spojení těchto obou stejně ohrožených činitelů, nýbrž k vytvoření jakési pseudodiktatury slabošské reakce, což udržuje a povzbuzuje naděje na konečné proniknutí „nacionálního principu“, a pro případ války na vzpouřma s proti jinak orientované a vázané vládě, na spojení docela spontánní mezi armádou rakouskou a armádami německými.

Rakousko nutno tedy počítat rovněž k nespolehlivým a spíše proněmeckým složkám eventuálního velkého zápasu.

Bulharsko,

kdysi německý spojenec ve světovém zápasu. Ale nehledíc ani k pochybnosti tehdejšího určení jeho místa, které bylo stanoveno spíše německým monarchou nežli národem, rozhodovala by zde opět místní balkánská situace, jak se již ukázalo při ustavování Balkánské dohody. Bulharsko je dnes sevrěno všemi ostatními balkánskými státy, které jsou všechny jistým způsobem válečnými profitéry. Pracovalo by jistě raději s nimi, než proti nim, ale ne zadarmo. Nechce se vzdát svého třeba teoretického nároku na revisi. Zde by tedy konflikt poskytoval příležitost k jednání o kompenzaci, nastal by zas málo chutný, ale pochopitelný handl pod auspiciemi konkurenčních velmocí, jak tomu bylo v letech 1914 až 1915.

Turecko

je dnes na úplně opačné straně ve srovnání s rokem 1914. Především proto, že si samo svůj mír ihned revidovalo (Sèvres 1920 — Lausanne 1923), ale hlavně proto, že je spojencem nového Ruska a samo provedlo revoluci, která má ještě docela liberálnědemokratický ráz. Francie a rok 1789 byly a jsou pro kemalistické Turecko vzorem, v době, kdy z Říma a z Berlína byly již ve své filosofii i politických formách „překonány“. Ankara je vědomě a důsledně v řadách odpůrců fašistických států a mezi nejaktivnějšími činiteli Společnosti národů. Jejím „velkým nebezpečím“ je však Itálie, poněvadž směr italského rozpětí jde sem, na jihovýchod, na Balkán a do Levanty. Habeš byla jen malá odchylka. Proto Turci spolu s Jihoslovany jsou dnes především spojenci Anglie ve Středozemním moři, a jejich stanovisko v evropském konfliktu bylo by určováno nepřímo posicí Anglie a Ruska.

Řecko.

Nehledíc ani k nejnovějšímu dynastickému poutu, rovněž přímý spojenec Anglie. Ovšem Řecko samo o sobě je příliš slabý a příliš exponovaný stát, aby se mohlo chápat nějaké iniciativy, jak bylo rovněž dokumentováno při posledním jednání o Balkánském paktu na konferenci bělehradské, kde si vláda athénská výslovně vyhradila suspensi svých závazků ke vzájemné pomoci v případě, že by do balkánského konfliktu byla zaplatena nějaká velmoc. Ale naopak zase připustila, že by se situace úplně změnila, kdyby šlo o konflikt světový, ve kterém by bylo angažováno více velmocí. V tom případě bude Řecko automaticky na té straně, na které bude Anglie.

Itálie.

Velmoc, které v jistém smyslu připadá dnes přímo klíčové postavení v evropském kontinentálním sporu, jednak vlastní účastí na něm (v Podunají), jednak jejím vlivem na posici a jednání Anglie (Afrika, moře Středozemní). Itálie není již nepopsaným listem papíru. Zahájila svou expansi, a to směrem, který do nedávna nikdo netušil: do sféry zájmu anglického. Jde o to, míní-li takto pokračovat, je-li zde již hotová orientace protianglická a vůbec zámožská, koloniální, či zda to znamená pouze příležitostné využití situace. Kdybychom měli co činit s prvním případem, byla by Itálie ztracena jako faktor evropské rovnováhy a odvracela by

definitivně i Anglii, která by se musila věnovat zápasu s ní a dokonce hledat pod tímto zorným úhlem své spojence. Vše nasvědčuje však tomu, že Habeš byla pro Mussoliniho opravdu jen příležitostí, a že to poslední, čeho si přeje a čeho má zapotřebí, byl by osudný zápas s Anglií. Itálie zůstává jako vždy v politice oportunistickou, volí si vždy přátele a nepřátele ad hoc, lépe řečeno, využívá svojí chvíle a nedělá si nepřátel, pokud naprosto nemusí. Habeš byla snadná kořist, úspěch dal se v přesně vymezeném rámci předem vypočítat. Cenou byla: u r á ž k a S p o l e č n o s t i n á r o d ů a A n g l i e. Mussolini neváhal ji zaplatit. To je vše. Ale právě proto snaží se nyní stejně horlivě Anglii usmířit a do Společnosti národů, kterou doopravdy nikdy neopustil, se vrátit s vlajícími prapory.

Vlastním nepřítelem Itálii zůstává N ě m e c k o. Ne, že by si to Řím přál, právě naopak. Ale je to v povaze věci. Německo, a zvláště Hitler, nemůže resignovat na spojení s Rakouskem. Itálie a zvláště Mussolini, nemůže to snést. Ani ne tak proto, že by chtěl Rakousko sám, jako proto, že se jím musí krýt. Němci na Brenneru a nad Terstem jsou strašná hrozba. Proto Itálie je nutně po boku Francie, ne jako spojenc, nýbrž ještě lépe: jako p a r a l e l n í z á j e m c e. Není nikterak třeba Mussoliniho si kupovat a smluvně zavazovat. Nemá na vybranou. Může, nebo lépe mohl si dovolovat luxus protifrancouzských nebo protibritských výpadů, dokud si mohl býti jist, že Hitler ještě nevyrazí proti Rakousku. Již v nynější krizi to předpokládalo, že Francie neumožní takovou operaci Německu tím, že by zahájila bezohledné sankce proti Itálii. Odtud tak zvaná politika Lavalova. Díky této komplikaci a splnění toho, nač spekuloval, mohl Mussolini vyhrát svou partii, deklarovanou jako pouze koloniální. V Evropě nemůže Itálie podniknout sama nic podobného. Nemůže napadnout nebo zaměstnat kterýkoli stát zde nebo dokonce některou velmoc, aby tím neposadila Německo na koně. Koketování s Berlínem na věci nic nemění. (Berlín ostatně také se nedá získat na boj proti Anglii.)

Zde platí jako mechanický zákon: v z r ů s t m o c i n ě m e c k é j e n a ú k o r I t a l i i a v z r ů s t m o c i i t a l s k é n a ú k o r N ě m e c k u. Z toho plyne: 1. Kdyby Německo zahájilo válku a vpadlo do Podunají, do sféry, na níž Itálie má vlastní zájem (ať do Rakouska či do Československa), Itálie by musila přímo a okamžitě reagovat. (Aneksie Čech mohla by být jen etapou k anexi Rakouska.) 2. Kdyby Německo podniklo výpad jiným směrem, zejména ovšem na západ, musila by Itálie být proti tomu, jako proti německé hegemonii vůbec, a proto usiluje o obnovu Locarna a pokračování Společnosti národů. Přeje si ovšem a věří v možnost vyjít s Německem (idea paktu čtyř). V případě aktuálního boje nemůže však nikdy jít s ním, nýbrž jedině proti němu.

Neutrállové.

Ríká se právem, že už nebude neutrálů (nehledíc ani k formálnímu zrušení pojmu Paktem Společnosti národů). Počítá se jako s ryze technickým problémem s pochodem přes Holandsko nebo přes Švýcarsko (za účelem obchvácení Maginotovy linie). Ani nordické státy necítí se již v postavení neotřesitelném. Charakteristické jest, že nebezpečí očekávají také bez ohledu

na sympatie či antipatie výhradně z Německa. Nejsou předem v pochybnostech o útočnickovi, bude-li útočnicka. Tudíž ani o směru své fronty, budou-li nuceny zaujmout frontu. Spor je pouze mezi „defaitisty“, těmi, kteří radí prostě k zahazení pušek do žita, a těmi, kteří jdou důsledně za Společností národů a článkem šestnáctým. Odpověď na otázku o jejich konkrétní orientaci a přímo aktivitě závisí tedy výhradně na budoucnosti Společnosti národů.

Amerika.

Největší neutrál. I jižní státy, přes svou účast ve Společnosti národů. Spojené státy severoamerické učinily loni na podzim smělý pokus o novou definici neutrality, která obsahovala zřejmě odsouzení a v jistém smyslu i potírání války. Přes teoretickou „rovnoprávnost“ válku vedoucího útočnicka i obránce nebylo pochyby, že v praxi by to znamenalo rozhodnou intervenci proti útočnickovi jak v aktuálním případě italsko-habešském, tak vždycky. Právě proto radikální izolacionisté Rooseveltovu osnovu zmařili. Z toho však neplyne, že je nadobro odbyta. Zůstává programem. A ukazuje to rostoucí zájem i velké a daleké Ameriky na světovém nebezpečí. V případě války není podobno pravdě, že by Amerika mohla trvale zůstat stranou, nebo že by tak či onak mohla podporovat útočnicka, zvláště když i evropský konflikt by také nezůstal — a snad ani původně nebyl — evropský.

Japonsko

omezuje se okázale na svou sféru východoasijskou a tichomořskou. Nemůže však přijít zde k cíli, to jest ovládnout celý protější břeh, východní Sibiř, severní Čínu a západní Pacifik, než sražením odporu ruského, anglického i amerického, jednoho po druhém, nebo současně. Na to ovšem nemůže pomýšlet akcí samostatnou, to by předpokládalo vítěznou účast ve světové válce — kterou by musilo rozpoutat nebo připustit Německo. Japonsko je tedy — i beze smlouvy — jen určitou shodou svých zájmů — největším německým spojencem, zejména, kdyby Německo mělo úmysl uskutečnit svou expansi směrem východním. Kdyby případ války byl jednou dán, ať zde nebo tam, lze míti za to, že na druhé straně by se ozval spojenc zcela automaticky. Právě tak by pak zase byla do války zavlečena s druhé strany Amerika.

Závěr.

Musíme rozeznávat politiku a strategii. Dokud se neválčí, dokud se Německo nedopustilo žádného útoku, může býti největší různost mínění o vhodném poměru k němu a jednání s ním. To se názorně ukázalo rozdílem chování Společnosti národů vůči němu a vůči Itálii po 7. březnu t. r. Itálie vedla válku, porušila Pakt Společnosti národů v jeho životním nervu, Německo obsadilo jen vlastní území, porušilo smluvní závazek. To nejsou rozdíly jen právní a morální, nýbrž i mocenské. Válka, to je lavina, živelní katastrofa, proti ní se mobilisují všechny ochranné lidské prostředky, ale právě jen proti ní možno činit apel na všelidskou solidaritu. Pakt Společnosti národů je tu zcela jasný. Pro pouhé porušení smlouvy, byť pro toho či onoho sebe důležitější, nelze

na dnešním stupni civilizace a mezinárodní organizace takový apel zdvihnout a takovou mobilisaci provést (individuální povaha a srovnání konkrétních případů, Porýní a Habeš, na tom nic nemění, poněvadž politické hodnocení případu je u každého člena jiné.)

Z toho plyne: dokud Německo nezahájilo válku a zůstává při manévrech politických, není jednoty proti němu. Vždy někteří budou pro vyrovnání, jiní pro odpor, jedni pro mírné prostředky, druzí pro radikální. Poněvadž jde právě o zabránění válečné katastrofě. Jakmile by však katastrofa byla hotovou skutečností, byla by dána docela nová situace, při níž otázka viny na válce byla by vedlejší. Mocenské zájmy na vítězství či porážce té či oné strany a jejich důsledcích pro toho či onoho byly by rozhodující. A analýsu těchto motivů podává hořejší nárys.

Rudolf Procházka.

p o z n á m k y

Jak se osvědčuje vůdcovský princip

Článek v posledním čísle „Rundschau“, kde poslanec Rudolf Sandner, Henleinův pověřenec pro likvidaci nynějších sporů v sudetoněmecké straně, vykládá příčiny nedávného vyloučení, je velmi poučný v několika ohledech. Nepřímo potvrzuje námitky proti vůdcovskému principu, které od počátku Henleinova hnutí pronášeli demokratický tisk.

První námitka zní: vůdcovský princip je v podstatě libovůle a neomezená vůle jediného člověka, která vede k tomu, že celá strana podléhá diktátu vůdce a jeho vyvolenců. Henleinova propaganda se proti této výtce usilovně bránila a dokonce tvrdila, že vůdcovský princip je jen jakési lepší vydání demokracie. Uvedený článek Sandnerův však vysvětluje pravý stav věcí. Sandner píše:

„Vedení politického hnutí musí vyrůstat z osobní důvěry vůdce k bezprostřednímu kruhu jeho spolupracovníků. Tato důvěra však může vzniknout jen tam, kde je vůdce s to učiniti základem svého úsudku nejen věcné výkony, nýbrž kde se ještě nad to přesvědčí o tom, že se dotýčený člověk také čistě lidsky osvědčil.“

Jinými a jasnějšími slovy: člen strany si může získat jakékoli věcné politické zásluhy, nic mu to nepomůže, nepotčil-li jej stranický monarcha svou nejvyšší důvěrou. Tak se potvrzuje to, co odpůrci Henleinovi od počátku tvrdí: že Henleinova strana je ovládána úzkým kroužkem Henleinových oblíbenců. Tím nechceme říci, že to nejsou pracovníci a výkonní lidé. Ale jde o to, že do vedení strany se nemůže dostat nikdo, kdo nevyhovuje subjektivnímu zaujetí vůdce — a subjektivní je ve svých sklonech a nechtích každý. (Doufejme aspoň, že Henlein nebude vyhlášen za pouhého ducha bez lidských slabostí.)

I podle toho, jak líčí věc poslanec Sandner, jde v nynějších sporech o toto: skupina kolem Kaspera se domáhala zastoupení v ústředním vedení strany. Z jakých pohnutek, nevíme. Sandner ovšem říká, že z pouhého hladu po moci, ale to nám z úst osoby, která má nejvyšší rozkaz potlačovat vzpouru ve straně, nezní dost přesvědčivě. Henlein Kasperovi vyhověl a jmenoval ho členem hlavního vedení. Když potom vypukl — z příčin neznámých přesně — spor mezi vedením a přáteli Kasperovými a když se Kasper postavil na stranu svých přátel a nikoli na Henleinovu, byl ovšem úraz: Kasper musel ze strany. Nevíme, jak byla jeho skupina silná a jaký program hájila, a také na tom nezáleží. Ale příznačné je právě to, že se nemohla domoci vlivu na politiku strany, neboť tu prostě určuje vůdce se svým kroužkem, a kdo se mu nepodrobí, je vyloučen. Tak vypadá vůdcovský princip v praxi. Je to ve skutečnosti stranický absolutismus.

Ještě jednu pochybnost Sandnerův článek rozptýlil. Od začátku se tvrdilo, že Henleinova strana je sběrnou a přistřešim pro členstvo rozpuštěných stran a že je jejich politickým pokračováním. Henleinovi to prudce popírali a tvrdili, že oni jsou něco od základů nového. Nyní píše poslanec Sandner:

„Osudné ustanovení rozpuštěcího zákona vyloučilo na léta z jakékoli součinnosti ony sudetoněmecké národovce, kteří si dlouholetou prací získali politické zkušenosti, a Konrad Henlein byl odkázán na to, vybudovati nové hnutí až dohodu poslední místní organizace na lidech, z nichž většina do té doby vůbec politicky nepracovala... Nikdo o se jednotlivce neptal, z jakého politického tábora přichází...“

Šlo prý jen o to, jak se kdo v novém hnutí osvědčí a jak věrně bude sloužit. Přes to však bylo

„vedení strany kdykoli ochotno ušetřiti politickým bojovníkům, v minulosti osvědčeným, službu od piky a dáti jim ve hnutí takové pracovní možnosti, jaké odpovídají jejich schopnostem“.

Ale ve straně prý byli od počátku lidé, kteří si pro své zásluhy z minulosti činili nárok na vedoucí místa. Když jim je Henlein odpíral, nepochopili,

„že Konrad Henlein jednal jen z odpovědnosti, kterou nesl, a vykládali si odmítnutí své žádosti, aby byli postaveni přímo na místa vedoucí, jako odmítání své součinnosti vůbec“.

Když si vzpomeneme, o koho tu jde — totiž o bývalé hakenkreuzery, jako byl Kasper — pochopíme smysl těchto slov jasně: títo lidé nebyli postaveni na vedoucí místa snad proto, že by jejich dřívější politická činnost a přesvědčení byly v novém hnutí překážkami, nýbrž prostě z ohledu na ustanovení rozpuštěcího zákona a snad i proto, že se s nimi nový vůdce osobně dost blízko neznal. Politicky však byla jejich součinnost vítána, jak Sandner přímo potvrzuje, a žádalo se na nich jen, aby zatím setrvali na místech podřízených.

Považujeme toto Sandnerovo zjištění za politicky velmi cenné. Vysvětluje se jím dostatečně aspoň to, proč Henlein nikdy svůj politický směr zřetelně neodlišil od hakenkreuzerismu a proč na rozhraní mezi ním a svou novou stranou jen rozšiřoval umělou mlhu neurčitých řečí. Nešlo zkrátka o rozdíly zásad a programu, nýbrž jen o rozdíly taktiky. Henlein se rozhodl, že na to půjde chytřeji.

Co se týče vůdcovského principu, jsme vděční okolnosti, že stále vzrůstající počet Němců má možnost vyzkoušet jej na vlastní kůži. Doufejme, že toto názorné vyučování bude mít větší úspěch než teoretické výklady o demokracii.

Že vůdcovský princip ztroskotává, je ostatně vidět i z toho, co se událo den po tom, kdy se likvidátor Sandner svým článkem připravoval k ostrým zákrokům. Henlein se totiž rozhodl, že bude s Kasperem jednat o smír. Před týdnem „Rundschau“ napsala: Wir schlagen zu — což je asi tolik, jako: Zatočíme s nimi! Za týden nato už je těžko rozhodnout, kdo s kým vlastně točí, zdali Henlein s Kasperem nebo Kasper s Henleinem.

Z. S.

Slovenští komunisté

Hlinkova lidová strana začíná měřit své síly s komunisty, kteří v poslední době podstatně zesílili a stávají se jí na Slovensku nejnebezpečnějším konkurentem. Je těžko říci něco o výsledku tohoto nástupu. Pro úspěchy komunistů je na Slovensku mnoho předpokladů a mnohé spočívají v lidové straně samé i v rozháranosti poměrů na Slovensku, jak je zaviniili špatnou taktikou především ludovci, Radikalismus autonomistický je pouze jedinou součástí radikalismu komunistického. Není náhodou, že lidová strana vedle využívání síly katolicismu opírá se hlavně o inteligenci a drobnou slovenskou buržoazii, která se právě v tomto období tvoří a sílí. Tam vystačí se svými plytkými autonomistickými a protičeskými hesly. Do nejširších vrstev slovenského lidu, podobně jako je tomu v českých zemích, proniklo již pevně zakořeněné vědomí, že nedostatky a chyby nejsou ve vzájemném poměru jednotlivých národů, ani v poměru Čechů a Slováků, vždyť každý i na Slovensku se může na vlastní oči a ve svém nejbližším okolí přesvědčit, že i mnoho Čechů na Slovensku tře bídu anebo má jenom to nejnmutnější. Kořen celé nespokojenosti nejširších lidových vrstev, na Slovensku a konečně i v českých zemích, je v otázkách hospodářských a sociálních. Nepřestává se volat po změně sociálního a hospodářského řádu, lidé se ohlížejí po lepším řešení, hledají a zkoumají, vracejí se ke kořenům zla, dívají se toužebně k uskutečnění hospodářské demokracie, zkoumají základy socialismu a komunismu.

Hlinkova lidová strana nevede nejširší lidové vrstvy Slovenska proti pánům, bankám, velkostatkářům. Vždyť vedla by je sama proti sobě. Proti těm vlivným ve své straně, kteří

spoluovládajú banky, nejen tu povestnou v Ružomberku, vedľa by je proti bohatství mnohých far, jež jsou přílišným kontrastem bíd slovenské vesnice, vedľa by je proti místům buržoasie, které chce získat pro své vlastní lidi, aby s jejich podporou ovládla Slovensko a zabrzдила jeho pokrok, jako strana s názory vyslovené konzervativními a zpátečnickými. Zde je nejcitlivější slabina ludové strany. A zde jsou právě komunisté silni, aspoň teoreticky a agitačně. Shodou okolností utkávají se s ní právě v době, kdy tyto otázky sociální a hospodářské lidé si kladou na první místo.

To jsou podmínky, za kterých komunisté proti Hlinkově straně s úspěchem pracovali. Jestliže se nepřipojí některé momenty původu mimo Hlinkovu stranu, které by jí podstatně mohly pomoci, lze spíš očekávat, že se ludové v boji s komunisty zakrvácejí. Proto také z příčin stranicko mocenských mělo by pro ludovou stranu jistou výhodu, kdyby též podle svých potřeb mohla užít některých součástí státního aparátu, na které v opozici nemá žádného vlivu. Také s tohoto hlediska zkoumala ludová strana výhody a nevýhody vládní spolupráce. Došla prozatím k přesvědčení, že nevýhoda by byla pro ni větší než důsledky příznivé, a pokusí se proto komunistický nápor na sebe odrazit vlastními silami. Neopomene ovšem dovolávat se pomoci i jiných stran a vlády, nebo aspoň některých jejich členů. Skončí-li se její tažení proti komunistům neslavně, při čemž si musíme uvědomit, že pouhé zachování dosavadních posic proti komunistům znamená pro ludovou stranu porážku, bude donucena, aby do vlády vstoupila za každých podmínek, protože jedině s výhodou vládní strany může pak odrazit soustavný nápor komunistů na sebe a popravít své rozrušené bašty. Její eventuální vítězství, položené snad počtem stoupců, znamenalo by jen posílení její neústupnosti, zvětšení vyzývavosti, pokračování zkomplikovaných poměrů a další rozháranost v politice na Slovensku. Na boj mezi ludovou stranou a komunisty nemůžeme se dívat jenom jako na boj dvou opozičních stran vzájemně se požírajících, ale s hlediska celostátní politiky, kde toto utkání může být důležitým rozhodujícím momentem pro vývoj další situace. Nové rozvržení politických sil na Slovensku mohlo by utvářet poměry v jiném směru, než jaký se uplatňuje na Slovensku namnoze dnes.

Politická věrnost v českých zemích slovenské komunisty téměř ani nezná. Je to zásluhou zpráv českých listů ze Slovenska. Jenom když se někde stávkuje a nebo když stávka vyvrcholí ve srážky, české listy zpravidla přinesou zprávy o komunistech. Taktická předvídatost a obezřetné posuzování rozvržení politických sil na Slovensku, v nichž komunisté jsou daným politickým faktorem, s kterým nutno počítat až máme na ně názor jakýkoliv, toho jsou mnozí vzdáleni. Okolnost, že zpravodajové a redaktoři pověřeni politickou prací patří starší generaci, která má již své vyježděné koleje a svou práci navázala a těsně spjala s roky dávno minulými, je hlavním důvodem, proč slovenští komunisté jsou celkem ještě nepoznaným politickým táborem.

Rozmach komunismu na Slovensku dostavil se vlastně teprve v posledních letech. Je příznačné pro poměr ludové ke komunistům, že komunistické kádry na Slovensku vybudovali vlastně jedině mladí Slováci. Neklamný to důkaz, jak se Hlinka často mylí ve své upřímně myšlené a citěné víře ve slovenskou mládež. První slovenská studentská generace, která prožila několik studijních roků v Praze, přinesla na Slovensko komunistické hnutí v tom smyslu, jak je známe dnes. S počátku to byly jen malé kroužky politisujících studentů v pražských spolcích slovenských studentů, které přijímaly tehdy mocnou komunistickou poválečnou vlnu v českých zemích. Založili si svůj časopis, připravovali se teoreticky, zvolni však zajížděli do svých domovů na Slovensko, ovlivňovali své známé a hlavně kolegy studenty. Z této první generace slovenské inteligence komunistického názoru někteří se odmíteli, vykrystalisovalo několik dobrých spisovatelů a básníků, zbytek vrhl se celou silou svého mládí do aktivní politiky. Dnes zaujímají v komunistické straně na Slovensku rozhodující místa. Růstem patří do skupiny, která se někdy na Slovensku nazývá generací třicátníků, jimž roků valem přibývá. Z básníků Laco Novomeský, Daňo Okáli, který se odmíchl, a J. R. Poničan, někdy působivý agitátor se silným pathosem, stali se kulturními vůdci slovenských komunistů. Aktivní komunistickou politiku na Slovensku tvořil a vedl opravdu velmi takticky a úspěšně Clementis, dnes poslanec a jeden z nejmladších členů sněmovny vůbec. Získal si svou skvělou výmluvností a přesvědčivostí vážnost i uznání nejen u členů a stoupců komunistické strany. Soustředil kolem sebe skupinu více méně schopných agitátorů, a nejsme daleko

pravdy, když řekneme, že to je člověk, který dal komunistické straně na Slovensku tu sílu a základy, které dnes má. Mezitím však již nastoupily dvě generační vlny slovenských komunistů.

Proto je komunistická strana pro hlinkovce největším nebezpečím, že strhuje a ovlivňuje především slovenskou mládež. Hlinka i Sidor dnes chápou, že není ani pomyšlení, aby se dosáhlo autonomie podle jejich představ v blízké době. Ale jestliže jim komunisté berou mládež, kdo tento boj může vítězně vybojovat? Proto ta obava a nynější, trochu opožděné úsilí, aby vliv komunistů na mladé Slováky poklesl a byl zatlačen.

Slovenská část komunistické strany má reálnější politiku než v českých zemích. Je to pravděpodobně také důsledek některých osob, jež komunisty vedou a jak jsme se o nich výše zmínili. Ovšem také na Slovensku mají komunisté mnohé fráze z vidin vzdálené budoucnosti, ale mimo nich nepominají ani na konkrétní požadavky dne a tvorbu reálné politiky. Svoji nynější posici vybojovali si především drobnou a obětavou prací svého členstva a stoupců. Dovedou dobře vystihovat různé situace a zužitkovat jich ve svůj prospěch. Když to pomůže věci, nepřidržují se zkonstatěle ani komunistických doktrin. Přizpůsobují se. Není na příklad bez významu, že jejich studentská složka mohla a dovedla loyálně spolupracovat nejen se socialisty, ale také s jedním křídlem mladých agrárníků. Tato spolupráce ve studentstvu ještě trvá. Studentští komunističtí pracovníci formulovali mnohé požadavky přijatelné a prospěšné pokrokovým lidem z řad slovenské inteligence. Mladí slovenští komunisté soustavně si vychovávají schopné řečníky. Mají v sobě mnoho síly idealismu, který ještě není opotřebovaný a žene je k novým úspěchům.

Snad se to bude zdát na pohled trochu divné a neskutečné, když řekneme, že komunisté na Slovensku mají vedle destruktivních účinků také své klady pro nás a konstruktivní prvky. Ale je tomu skutečně tak. Schvaluji a zanašuji do nejširších lidových mas linii naší zahraniční politiky ve spolupráci s Francií a Sovětským svazem. Je to tím významnější, že tímto způsobem přivádí se též značná část maďarské a německé menšiny na Slovensku na linii a k přesvědčení o správnosti naší zahraniční politiky. Hlinkova ludová strana zatím při každé příležitosti neopomene útočit proti našemu spojenci — Sovětskému svazu — někdy hrubými útoky, kterých v jiných státech nelze proti spojenci užít. Je jisté, že za vlády Lidové fronty ve Francii nebude se dívat s nějakou láskou ani k tomuto druhému našemu spojenci. Mezinárodní události a bezpečnostní obranná soustava, do níž jsme zapojeni, hraje v těchto dnech evropského zmatku hlavní roli. Je nutno tedy s tohoto hlediska přiznat slovenským komunistům do určité míry klady, které v zápolení s ludovou stranou dávají naší státní politice, i když jinak s ní nesouhlasí. Při protičeské nenávisti hlinkovců nesmí se ani zapomínat, že komunisté jsou pro těsné semknutí slovenských a českých lidových vrstev.

Tím dostává se slovenským komunistům trochu odlišnějšího měřítka, než jak se na komunisty díváme obvykle v českých zemích. Jejich funkce na Slovensku má i své kladné stránky. Politickou situaci tvoří rozvržení sil. Oslabení ludové strany komunisty nesmí nikoho zneklidňovat. Může to mít právě své nejlepší důsledky, jimiž by se veřejný život na Slovensku vyjasnil a zkonsolidoval. Nesmí se ani zapomínat, že komunisté jsou namnoze kotlem, kde se přetavují stoupci lidové s počátku sice v komunisty, ale tvoří zároveň rezervy státotvornému socialismu.

Arnošt Pospíšil.

Neširně legendy

Máme jich už dost a všelijakých. Není nám opravdu potřeba legend, nadělalo se jich od státního převratu tolik, že dnes už pomalu nebude Čechoslovák, který neměl podílu na bourání Rakouska, že už skoro každý byl členem Maffie, osvobodil Slovensko; z členů revolučního Národního shromáždění se všichni včetně dra Mořice Hrubana už budou považovat nejen za revolucionáře, ale také za velké státníky. Zkrátka dejte pokoj s legendami.

Na sjezdu národně socialistické strany jsme bohužel slyšeli zárodek legendy nové. Jeden z vedoucích straníků tam za mohutného aplausu řekl:

„Nezapomínejme, že se Sokolstvo ukázalo být Masarykovým a že 18. prosince ukázalo, že je také Sokolstvem Benešovým.“

Kdo má v úctě pravdu, musí mít názor jiný. Nechme v lánském zátiší presidenta Osvoboditele a neruše jeho klid ani úvahami o tom, kolikrát od převratu se ukázalo Sokolstvo

nebyť Masarykovým, kolikrát se zmítalo mezi politickými a názorovými extrémě všeho druhu, vždy ovšem druhů nejpravějších. Mluvíme jen o minulosti nejbližší a o přítomnosti. Není pochyby a nikdo té pochyby nesmí mít, že v členstvu, v nejšířší bratrské obci sokolské, na venkově ve všech zemích republiky, že tam je naprostá a zdrcující většina těch Sokolů, o nichž může každý říci, že jsou Benešovi. Byli a jsou. Organizace vybudovaná na malém českém člověku nemůže být ani jiná, neboť většina těchto mas nebyla nakažena morem pražské ulice, a proto si vážila a váží válečných i mírových zásluh presidenta dra Beneše. Nebyla zachváčena pražským politikařením, klepy a jedovatými pomluvkami a proto vidí nezkalenýma očima a jasným rozumem Benešovy zásluhy. To jsou opravdu Sokolové Benešovi. To jsou ti, kteří na zavolanou půjdou tam, kde jich stát bude potřebovat, to jsou lidé, kteří se dají nadchnout myšlenkou, ti, kteří vidí pod zorným úhlem svých osobních strážní a pod tíhou svého života cenu Benešovy mírové i branné politiky. Ale něco jiného je za zeleným stolem, kolem něhož sedávají sokolští vůdčové v Tyršově domě. Dnes je už čas, aby se to řeklo a aby se to vědělo, kolik politikaření se nahrulo do Tyršova domu, když Obec sokolská měla se ukázat být Masarykovou a doporučit svým členům-poslancům a senátorům, aby poslechli odkaz odstupujícího presidenta Osvoboditele a volili druhého presidenta republiky tak, aby se stali Sokolstvem Benešovým. O každé slovíčko se tu sváděl přes zelený stůl boj, předly se nitky agrárnícké, sjednocené, němcovské a bůh ví jaké, jen aby nakonec prohlášení Obce sokolské k presidentské volbě vyznělo nějak kulatě, nejistě, nerozhodně. Kompromisarišilo se tam, kde slovo mělo být sekerou, kulatilo se, kde prohlášení se mělo vbodnout do rozvášněných stranických polemik. Politisovalo se ve sboru, který se při každé příležitosti bije v prsa o svou nepolitičnost. Jednou se otevrou archivy a uvidí se, jak zněl jednoznačně návrh tohoto sokolského prohlášení a jak mnohoznačná slova se potom dostala do veřejnosti. A pozná se také, jak i nejpevnější venkovské jednoty se tím desorientovaly, zakolísaly a nevěděly, co si mají myslit. Je to speciální problém sokolský: pokrokový lid, vedený posledními předválečnými Staročechy a Mladočechy. Proto si nedělejme legendy a mluvíme si jasně. Kde půjde o prosté členstvo, můžeme být bez pochybnosti. Ale opatrnost k barákovskému a grégrovskému krasořečnickým výkonům. Více skrývají, než říkají v době, kdy je třeba jasné mluvy a jasných činů.

ih

Pro důstojníky nemá vláda kdy?

Není to ovšem otázka, která by platila obecně, protože se už mnoho udělalo pro lepší hmotný stav důstojnického a rotmistrovského sboru a ještě víc pro vybudování armády. Tempo, jímž se tolik zanedbaných věcí dohání, je až hodné podivu a lze-li nad ním mít nějakou pochybnost, leda tu, aby se nespěchalo příliš na úkor uváženosti a dobrého plánu. Oč nám zde jde, je jakási polovičatost, k níž jsou všechny naše vlády náchylné v poměru k veřejnému zaměstnání nebo důstojníkově a rotmistrově. Polovičatost, která zaviňuje, že se provede opatření jedno a neprovede se druhé, ačkoliv by se muselo každému jinému zdát, že jedno bez druhého provést nelze. Tak na příklad se u nás zřídily po důkladné úvaze a přípravě armádní sbory. Nové ústředí mnoha armádních jednotek ovšem potřebuje mnoho důstojníků, a to důstojníků nejlepších, nejzkušenějších a nejvzdělanějších. Jiný důstojník by nedovedl velet a připravovat velení jednotky tak veliké. Tyto důstojníky si ovšem vojenská správa vybrala, neboť máme zaplat bůh dost schopných, a jmenovala je k velitelstvím armádních sborů. Samo sebou by se ovšem rozumělo, že zároveň s armádními sbory se udělá systémisace míst, na která byli důstojníci již před mnoha měsíci jmenováni. Na tuto systémisaci však vláda nemá kdy a stále ji odkládá.

Tak se stalo, že mnoho československých důstojníků bylo vlastně povýšeno tím, že byli jmenováni k velitelstvím armádních sborů, ale byly jim zároveň sníženy platy. Neboť jejich místa nejsou dosud systémisována, a ti, kteří na nich slouží, berou nižší plat než před tímto jmenováním právě proto, že byli jmenováni na místa nesystemisovaná. Je to neuvěřitelné, ale je to tak. Třebaže nejde o veliké částky (stát tedy skoro nic odkládáním systémisace neušetří) a třebaže jde jen o několik kategorií důstojníků, je to nespravedlnost a ta nemůže mít na důstojníky dobrý vliv. Právě proto, že jde o jedny z nejdůležitějších důstojníků, mělo vládě záležet na tom, aby byli spokojeni a aby spravedlnost vůči nim byla naplněna; jen tak se mohou klidně věnovat své práci. Jestliže se to zameškalo, měla by to vláda dohonit aspoň po tolika měsících.

mjr

Co jest sport?

Velmi často čteme, že sport a tělesná výchova nejsou u nás t. zv. kompetentními činiteli dosti podporovány. Bylo by dobře, aby i sportovní kruhy si položily otázku, nemají-li kus viny na tom. Každý rozumný jistě bude uznávat význam sportu a tělesné výchovy a bude se snažit o to, aby tato činnost byla — pokud je to možné — podporována i z veřejných prostředků. Ale povinností sportovců jest, aby se dožadovali podpory jen pro ten sport, který je skutečně sportem, a pro tu tělesnou výchovu, která je skutečně tělesnou výchovou. Za sport a tělesnou výchovu se totiž vydává leccos, co s nimi má málo společného.

Sportovní význam má jistě kopaná. Hlavně pro ty, kteří ji sami rozumně a slušně hrají. Ale největší pozornosti se těší právě fotbalové zápasy, při nichž hraje dvaadvacet profesionálů, jež si jednotlivé kluby navzájem přetahují a přeplácejí; o výkonu jednotlivých mužstev často rozhodují peníze, t. j. kolik ten či onen klub dovede a může dáti za toho neb onoho hráče. Těmto velkým zápasům fotbalovým, o nichž tisk pak referuje jako o nejvýznamnějších událostech sportovních, přihlíží často desetitisíce diváků. Tito diváci se domnívají, že jsou sportovci. Po většině jsou to hysteričtí stoupenci jednoho klubu, ne sportovci, nýbrž diváci. Jsou sportovci právě tak málo, jako málo jsou herci diváci v divadle. Sportovní a tělesná výchova národa se neměří výkony několika profesionálů. Velká část toho, čemu u nás říkáme sport, není ničím jiným, než dráždivou počíváním.

Vychovává sport? Právě v těchto dnech vydal československý Olympijský výbor dlouhou zprávu, jejíž stručný smysl jest ten, že to mezi československými účastníky na zimní Olympiádě neklapalo. A v zápětí přichází zpráva o roztržce mezi Československou asociací fotbalovou a středočeskou župou. Jde v tomto sporu o sport? Ne. Jedná se o potyčky funkcionářů jednotlivých organizací, kterým sportovní tisk dodává důležitosti.

Sport a tělesná výchova potřebují podpory. Ale sportovci musejí sami se přičiníti o to, aby nárok na podporu a pochopení si dělali jen skutečný sport a skutečná tělesná výchova. Nezáleží na výkonech několika profesionálů, kterým sport — i když ho mají rádi — jest povoláním. Pro sportovní úroveň národa má velmi malou cenu výkon několika mužů, které pokladníci a horliví funkcionáři přeplatili a získali od jiných klubů. Zejména sportovní žurnalistika by měla a mohla pečovat o to, aby podpory v tisku se dostávalo jen skutečnému sportu. Někdy ve sportovních rubrikách těžko se pozná, který článek dodala sportovní redakce a který administrace.

Maličký sportovní klub, který se stará o to, aby co nejvíce jeho členů skutečně dobře ukázněně cvičilo, má o sport větší zásluhu, než různé sportovní korporace, v nichž sport se již odcizil původnímu poslání.

V. Gutwirth.

politika

Frank Warschauer:

Arabové proti Židům

Proč Palestina?

Plukovník Wedgwood je zajímavou postavou mezi poslanci anglické sněmovny. Není Žid, náleží však mezi ty vzdělané Angličany, kteří se dívají na dnešní židovskou otázku jako světovou perspektivou. Pro něho je výstavba Palestiny jako vlastní všech Židů úkolem nejen politickým, nýbrž i morálním. Pracuje pro požadavek, aby židovská Palestina byla postavena do řady britských dominií, aby tedy byla stejně oprávněna jako šest anglických dominií ostatních. Tento plán vyložil v knize, která se často cituje. Plukovník Wedgwood je členem Labour-Party a promluvil již pět týdnů před vypuknutím palestinských nepokojů v anglické dolní sněmovně řeč, v níž formuloval palestinskou otázku.

„Dvě největší krise dnešního lidstva představuje předně nebezpečí, které v sobě obsahují diktatury a za druhé opravdu strašný osud Židů. Hlásá se opovržení k celé rase. Z jedné země jsou lidé této rasy vyháněni a v jiných se jim odírá útočiště. Mnozí se jim vyhýbají, jako kdysi se vyhýbali onemocnělým leprou... Nejsou jen vytlačováni ze svých hospodářských posic, nýbrž jsou i zbavo-

vání domova a vyhánění ze zemí, v nichž jich předkové žili po staletí. Tím byl vytvořen problém, který musíme vyšetřit nejen k vůli Židům, nýbrž i jako křesťané a jako lidé, z úcty k sobě. Těch 500.000 Židů, stojících kulturně vysoko, kteří žili v bohatství a úctě, je dnes rozdraceno. Stejný osud hrozí 5.000.000 dalším v Polsku, Rakousku, Rumunsku, Baltských státech a Řecku, neboť rasová propaganda se šíří do všech zemí. Postavení Židů v Polsku je ještě daleko horší než jejich postavení v Německu, neboť je daleko chudší, jsou vytlačováni z hospodářského života, a nezbyvá jim nic jiného, než opustit svou zemi. Kam však mají jít.

Palestina je dnes jedinou nadějí židovského národa. Do něho proudí velice silný židovský kapitál, zatím však je v židovských rukou jen jedna desetina půdy. Kdyby tohoto kapitálu bylo možno přiměřeným způsobem využít, mohla by Palestina zdvojnásobit své obyvatelstvo. Nesrovnatelný úspěch židovské kolonizační práce, úspěch tohoto celého velkolepého palestinského experimentu by byl ohrožen, kdybychom veřejnou kontrolu dali do rukou Arabům, kteří se brání proti přílivu Židů. Nesmíme se zbavit odpovědnosti tím, že bychom dali Židy za oběť jinému dílu obyvatelstva, který je jim nepřátelský, to by byla hanebná politika, která by zničila poslední naději na záchranu židovského národa. Ať se stane cokoli, nesmíme v Palestině ustoupiti.“

V těžce debatě v anglické sněmovně vyslovil se dřívější koloniální ministr L. S. Amery s velkým uznáním o funkci Palestiny v rámci britské světové říše. Poukázal na to, že se nesmí zapomínati na obrovský význam Palestiny jakožto leteckého obranného střediska pro celou, soustavu britské světové říše. Při tom nejde jen o ochranu suezského kanálu a východní části Středozemního moře, nýbrž i o spojení Anglie s Indií a s Dalekým východem. Palestina je také jediným opěrným bodem ve Středozemním moři pro zásobování naftou pod anglickou kontrolou. Přístav Haifa má stále větší cenu pro Anglii jako základna naftová a základna loďstva. Amery poukázal pak na spojitost se slavným petrolejovým potrubím, jež dodává naftu z Mosulu v Iraku do Palestiny. Pravil dále, že Anglie potřebuje šťastné a hospodářsky rozkvétající Palestiny. Anglie nesmí podniknouti žádný krok, jenž by bránil úspěchu židovské politiky, usilující o vybudování své země, už proto ne, že Anglie je tu vázána svým slibem.

Srovnáme-li tyto dvě řeči anglických státníků, poznáme s nebyvalou jasností, že sílu anglické světové politiky tvoří právě spojení ideje s vlastními hospodářskými zájmy.

Demokracie v koloniálním státě.

Při anglických debatách o Palestině jde hlavně o otázku, která je aktuální pro tuto zemi už celých patnáct let a která stojí zejména v poslední době v popředí britských politických zájmů. Jakožto území mandátní je Palestina dosud spravována Angličany a samospráva může být vybudována pouze pomalu, podle toho, jak se země rozvíjí.

Ted' předložil britský vrchní komisař plán, podle něhož má být ustanovena „zákonodárna rada“, v níž mají být zastoupeni Arabové, Židé a angličtí úředníci. Tento plán narazil na obou stranách na nejprudší odpor. Arabové se stavěli proti tomuto projektu z toho důvodu, že jim dával do rukou příliš málo moci, ačkoliv mohli doufat, že svého nejbližšího cíle, totiž zákazu další židovské imigrace a zákazu prodeje půdy, tímto způsobem nejspíše dosáhnou. Sionisté byli odpůrci tohoto plánu z toho důvodu, že se obávali, že v radě budou mít pouhou menšinu a že proti nim bude stát arabská většina, která se prozatím za všech okolností obrací proti nim, na místě dosavadních partnerů anglických, kteří se dívají příznivě na jejich plány.

Arabští nacionalisté.

Národní probuzení východních národů, které už celých třicet let je jedním z velkých motivů současných dějin, uká-

zalo se v Arabii o mnoho později než v zemích ostatních. Ukázalo také jiný ráz. Arabské nacionalistické hnutí nabylo politických forem už v prvních desetiletích tohoto století. Jejich cílem bylo sjednocení všech arabských národů a návrat kalifátu na jeho původní nositele, na Arabů. Toto hnutí se rozvíjelo v boji proti Turkům a nabylo svobodnějších forem teprve tehdy, když v otomanské říši byl svržen sultán Abdul Hamid a s ním padla nejhorší omezení politické činnosti. Vůdcové Arabů vyjednávali už před válkou s Velkou Británií. Představitelé nacionalistických Arabů byli organizováni v lize, která se dožadovala nezávislosti a jednoty všech arabských zemí.

Angličané se stavěli k tomuto hnutí od počátku sympaticky už proto, že viděli ve sjednocené Arabii most do Indie a k Dalekému východu, jenž byl pro ně neobyčejně důležitý. Z tohoto důvodu přislíbili vůdci Arabů Husseinovi z Mekky svou podporu při založení velkoarabské říše a svou pomoc k novému dosažení kalifátu. Tato jednání mezi Arabů a Angličany už roku 1915 a 1916 značně pokročila. Podle tehdejších plánů měla příští arabská říše mít formu spolkového státu. Tehdy Angličané podnikli první velkorýsý pokus, jenž měl strhnouti davy Arabů na jejich stranu a současně je mobilisovati proti Turecku. Roku 1915 shazovali angličtí letci nad Džeddou informace, v nichž se obyvatelům arabských zemí sdělovalo:

„Anglická vláda pojme mezi mírové požadavky bod, že arabský poloostrov a svatá města, která se na něm nalézají, se stanou nezávislými, a že ani hrst této půdy nebude připojena ani k anglickým osadám ani k osadám jiných mocností.“

Tato proklamace padla na úrodnou půdu, neboť Arabové byli vášnivě zaujati proti Turkům. Vždyť Turci na počátku světové války popravili v Syrii a Bagdadu veliký počet arabských vůdců pro jejich snahu pro dosažení nezávislosti. V červnu 1916 dosáhli Angličané svého prozatímního cíle: Hussein vyhlásil válku Turecku a dal se prohlásiti králem Arabie. Ve svém prohlášení z června 1916, které se obracelo ke všem mohamedánům, motivoval své odpadnutí atheismem tureckých vůdců. Zdůrazňoval, že jeho nejvyšším cílem je sloužití islamu a sliboval, že vynaloží veškeré úsilí, aby zlepšil postavení mohamedánů.

Tento vládce z „Tisíce a jedné noci“ měl jako spojenec pro Angličany velkou cenu i z toho důvodu, že mohl předložit politicky neobyčejně účinný rodokmen. Pocházel totiž z rodu, který byl v přímé linii spřízněn s prorokem Mohamedem. Proto stáli na jeho straně i všichni mohamedánští teologové, kteří zastávali názor, že kalif musí být zvolen z této vznešené rodiny. Členové této rodiny měli již po staletí neobyčejně vzácný majetek: jim náleželo svaté město Mekka. Proto Angličané souhlasili s tím, když se Hussein dal v listopadu 1916 korunovati za krále arabského. Sotva byl panovníkem, zdůraznil již ve svém prohlášení především myšlenku nacionální před myšlenkou náboženskou. Ujišťoval: „Naši akcí jsme uvolnili dráhu stejně pro naše mohamedánské jako naše křesťanské krajany.“ Ujišťoval dále, že ve vnitřní politice bude postupovati cestou, kterou „naznačují jeho předkové“, že však bude inspirován moderní západní civilizací.

Roku 1917 rozhodla válka o osudu arabských provincií, náležejících Turecku. V březnu 1917 dobyli Angličané Bagdadu. Ihned po dobytí tohoto města vydal velící britský generál provolání, v němž zdůraznil, že Angličané přišli jen proto, aby garantovali arabskou nezávislost:

„Není přáním britské vlády vnucovati vám cizí instituce. Anglická vláda doufá, že dojde k uskutečnění toho, po čem touží vaši filosofové a spisovatelé. Lid bagdadský ať vzkvétá a ať se těší ze svého bohatství za takových podmínek, které jsou v soulase s jeho svatými zákony a s ideály jeho rasy.“

Toto provolání se končilo výzvou k bagdaským Arabům, aby svou správu zařídili ve spolupráci s politickým zástupcem Anglie a aby se politicky sjednotili se všemi druhy svého kmene.

V zimě téhož roku však prohlásil Balfour k sionistům, že bude zřízen židovský národní stát v Palestině. Současně dobyl generál Allenby Jerusálema.

Stížnosti Arabů v Palestině.

V Balfourově deklaraci bylo výslovně prohlášeno, že Anglie současně převezme ochranu práv arabského obyvatelstva a že při zřízení židovského domova v Palestině nemají utrpení občanská ani náboženská práva nežidovských národů v Palestině ani nejmenší újmy. Již po několika letech však došlo k třenicím mezi Araby a Židy. V květnu 1921 se tyto třenice přeměnily ve vzpouru. Anglická vláda učinila tehdy totéž, co hodlá podniknouti i dnes: jmenovala vyšetřovací komisi, která nedošla k žádnému jinému poznání než k tomu, že důvodem neklidu a odporu Arabů je zřizování národního státu židovského. Už tehdy se objevil zjev nejvýše podivný: všechny nežidovské palestinské kruhy, mohamedánští i křesťanští Arabové, katolíci, orthodoxní i Anglikáni, — všichni se sjednotili proti Židům. Už tehdy vyslovili Arabové obavu, že nákup arabské půdy Židy vytlačí pohnutím arabské obyvatelstvo ze země.

Tohoto argumentu se užívá i v příštích dobách stále. Znovu a znovu, aby byly získány sympatie pro arabský nacionalismus jednak mezi hranicemi Palestiny, jednak v ostatním světě. Že tyto námitky jsou naprosto neoprávněny, vyplývá z okolností, že pouze v minulém roce se nově přistěhovalo do Palestiny ze sousedních zemí neméně než 20.000 Arabů, protože ve vzkvétající zemi našli snadno práci. Židovská kolonisace zmnohonásobila příležitost k práci, kterážto okolnost z velké části prospěla i Arabům. Před židovskou kolonizací totiž v Palestině nebylo ani systematického a moderního polního hospodářství ani průmyslu.

Rozumové argumenty se však ukázaly tehdy stejně neúčinnými jako dnes. Arabové poslali do Londýna delegaci a formulovali tam své zdánlivě zcela odůvodněné požadavky. Dožadovali se demokratické zemské vlády a vydání ústavy, jež by zajistila politické a hospodářské zájmy Arabů a formulovala i práva menšiny. Už tehdy bylo Angličanům jasno, že tu stojí před obtížným rozhodnutím: dostojí-li svým slibům a zaručí-li Arabům v Palestině stejnou míru samostatnosti, jakou měli v ostatních mezitím vzniklých arabských státech, — bude nemožno uskutečnit to, co přislíbila Balfourova deklarace. Jestliže mělo skutečně být realizováno toto politické novum, které dosud existovalo jen v hlavách politických vůdců, jestliže měl skutečně být vytvořen národní stát pro Židy, — pak nebylo možno přenechat Arabům volnou dispozici nad Palestinou. Proto odpověděli Angličané arabské delegaci, že zřízení národního židovského útočště v Palestině představuje mezinárodní závazek britské vlády a že proto musí být základem jakéhokoli zřízení palestinského. Už tehdy protestovali Arabové proti této odkládací taktice anglické. Prohlásili velice ostře, že Angličané mají zřejmě v úmyslu počkat, až uplyne delší čas a poskytnouti tak Židům příležitost přivést do země nové přistěhovalce a tak pohnutím posílit své posice.

Ačkoliv úmysl Angličanů byl demaskován, neváhali Angličané jej uskutečňovati. Přesto došlo roku 1922, krátce poté, kdy bylo potvrzeno, že Palestina stojí pod mandátem Společnosti národů, k pokusu o vytvoření „zákonodárné rady“. Měla státi pod předsednictvím vrchního

komisaře anglického a skládati se z deseti úředníků a dvanácti členů, volených z palestinského lidu, mezi nimiž měli býti dva Židé. Aby si mandatář ponechal v rukou možnost uskutečnění svých politických plánů, bylo dáno anglickému vrchnímu komisaři právo veta proti usnesení této rady. V případě, že by došlo k nějakému rozhodnutí, které by se přičilo tomuto mandátu, měl komisař dokonce povinnost veta.

Arabové tehdy učinili totéž co dnes: organizovali protestní stávkou, která tehdy ovšem potrvála jen dva dny. Pak v srpnu 1922 se sešel palestinskoarabský kongres, který se usnesl, že volby do „zákonodárné rady“ budou bojkotovány. Současně bylo počato s propagandou proti prodeji pozemků Židům. Současně vydali Arabové slavnostní protest proti tomu, aby byla uskutečněna tak zvaná „Ruthenbergova koncese“, podle níž se na dobu sedmdesátipěti let přenášelo na sionistickou společnost monopolní právo využití všech důležitých vodních sil palestinských za účelem výroby elektrického proudu. Všechny protesty proti tomuto nejdůležitějšímu civilizačnímu pokroku, který Židé do Palestiny přinášeli, byly marné.

Posílení arabského nacionalismu.

O šest let později prošel arabský nacionalismus již změnou. Vedení se ujala nová generace Arabů, vychovaná evropskými ideami. Sedmý kongres arabský, který se sešel roku 1928 v Jerusalemě, postavil do středu svého jednání otázku palestinského parlamentu. Resoluce, kterou formuloval, se dožadovala:

„Zřízení demokratické parlamentní vlády po deseti letech absolutistického koloniálního režimu.“

Anglická vláda nebyla tehdy naprosto neochotna dohodnouti se s těmito požadavky. Tu však došlo k události, jež vytvořila naprosto novou situaci: k povstání z roku 1929. Tehdy daly podnět momenty náboženské: rozpory vznikly u zdí nářků v Jerusalemě, jež je posvátná stejně pro mohamedány jako pro Židy. Arabové počali přepadati židovské městské čtvrti a vesnice. Když vlastní bouře byly potlačeny anglickým vojskem, došlo ještě k mnohým protestním stávkám Arabů. Těmito událostmi byl „nepraktický režim“, jehož se Arabové dožadovali, odsunut do velké dálky. Bílá kniha, vydaná roku 1930, zdůraznila, že anglický mandát nad Palestinou má dvojí povahu. Druhá Bílá kniha, vydaná po pěti měsících měla dokonce ráz protisionistický. Anglická vláda však vlivem veřejného mínění příznivého sionistům byla přinucena vzdáti se všech ohlašovaných opatření, jež měla významným způsobem omeziti sionistickou výstavbu Palestiny.

Poté byl v Palestině po šest roků klid. Během této doby stoupl počet Židů na 375.000, což tvoří třetinu všeho obyvatelstva palestinského. Z Německa se přistěhovalo v poslední době 30.000 Židů a v Tel Avivu vzniklo čisté židovské město s neméně než 122.000 obyvateli. Současně však se uplatnily i jiné motivy, které vedly k posílení arabského nacionalismu. Přispěla k tomu okolnost, že na jiném místě bylo politickým požadavkům Arabů v rozsáhlé míře vyhověno: v Mezopotamii se totiž vytvořilo samostatné království „Irak“, které stojí pod záštitou Angličanů a které již několik let je členem Společnosti národů.

Sociální pozadí konfliktu.

Velká část židovských přistěhovalců řešila arabský problém ve smyslu, který sice byl příznivý některým částem arabského obyvatelstva, nevyhovoval však majitelům velkých statků, effendiům. Životní standard arabského obyvatelstva totiž před příchodem Židů býval velice nízký a zůstal jím místy posud. Abychom poznali, jak primitivní

Arabové žijú, stačí pohľadnúť na citát z díla H u g o H e r r m a n n a, jedného z najlepších znalců této země:

„Primitivní hliněné chaty, často bez oken, jsou jejich obydlím. V jedné místnosti obývá většinou velice početná rodina arabského fellaha spolu s krávou, oslem, ovci a slepicemi. Oblékají se do prosté plátěné kutny nebo košile, kterou neodloží tak dlouho, dokud celá v cářech nespadne z těla svého majitele. Chléb, tvrdý jako kámen a ovčí mléko představují hlavní potravu. Nějakých kulturních potřeb není. Počet těch, kteří umějí číst, nebo dokonce psát, je mizivý. Při tom jsou Arabové velice pilní, za svou píli však nemají žádnou odměnu. S nejprimitivnějším náradím pracují na vyčerpaném a ubohém poli. Hnojení je tu neznámou věcí. Poněvadž v zemi se skoro vůbec nevyskytuje dříví, je vzácným palivem suchý hnůj.

Všude tam, kde sedlák není samostatný, nýbrž je pouhým pastýřem, musí odvádět majiteli velkostatku dvacet až třicet procent výnosu. Velkostatkář bývá příslušníkem vládnoucí rodiny, bydlí v městě nebo v cizině, v Bayruthu, Damašku, v Káhiře nebo v Paříži. Dnešní třída těchto velkostatkářů se skládá hlavně z arabskotureckých rodin, kterým se podařilo během čtyřstátého osmanského panství se zmocnit za laciný peníz všech pozemků.“

Primitivní hospodaření arabských fellahů se přistěhováním Židů pozvedlo. Poněvadž se v židovských koloniích pracuje nejmodernějšími technickými metodami, byli fellahové přinuceni učiniti první kroky k racionalisaci a k zdokonalení své hospodářské techniky. Odkud k tomu měli vzít potřebné peníze? Zbyla jen jedna cesta, aby chudý arabský sedlák se obrátil na bohatého effendiho, který ho nejnestoudnějším způsobem vykořisťoval. Effendi půjčí sedlákovi žádané peníze a vybírá od něho 30 až 50 procent úroků — nikoli ročně, nýbrž tříměsíčně. Tak se stává, že chudý fellah se zadlužuje stále více, až mu nezbyvá než postoupiti svou půdu effendimu. Tak se skutečně stává, že fellahové jsou vyhnáni ze svého majetku: židovské přistěhovalce, kteří pak za drahé peníze tuto půdu kupují od effendiů, však není možno z tohoto ochuzení arabských sedláků vinit.

Mnozí z chudých fellahů, kteří přišli o vlastní půdu, našli nové živobytí jako dělníci na pomerančových plantážích židovských přistěhovalců nebo ve městě. Jakožto dělník dostal se fellah do daleko příznivější situace než byla jeho dřívější. Mzdy dělníků v Palestině totiž stále stoupají a jsou daleko vyšší než v ostatních arabských zemích. Podle statistiky londýnské „Government Wage Commission“ jsou průměrné denní mzdy dělnické v Egyptě 3 piastry, v Syrii 7 piastrů a v Palestině na venkově 14 piastrů a ve městech 20 piastrů. Arab, jenž se dříve lopotil pro velkostatkáře, poznává po prvé metody a účinky sociálního zápasu a oddaluje se hospodářsky i politicky od atmosféry effendiů.

Ovšem, není možno ani tuto feudální vrstvu arabskou označovat za jediného původce dnešních palestinských neklidů. Za těmito bouřemi stojí i cizí politické moci v pozadí, což vyplývá z prosté úvahy. Týden co týden se vydávají v Palestině desetitisíce liber na to, aby politická stávka byla udržena. Z arabských novin je však možno se dozvědět, že země samotná sehnala jen několik set liber, zatímco stávkový výbor podporuje po šest neděl celých sedmnáct tisíc dělníků.

Jak se dívají na situaci sionisté.

Sionističtí vůdci zdůrazňovali od počátku, že nepřicházejí do země jako nepřátelé Arabů, nýbrž, že jim záleží na tom, žít s nimi v dobrém poměru. Jejich podmínkou ovšem je, že židovské přistěhovalctví musí zůstat nerušeno a musí býti udržováno ve stejném měřítku jako dosud. Tento program formuloval docela před nedávnem i dr. W e i z m a n n, prezident sionistické organizace, jenž na výročním sjezdu anglických sionistů pravil:

„My, Židé, nežijeme ve sporu s arabským národem a přejeme mu jen dobro. Žili jsme s Araby v míru a chceme v něm žít i nadále. Usilovali jsme vždy poctivě o to, abychom všechny důvody, které by Arabové mohli mít ke stížnostem, byly odstraněny. V tomto úsilí budeme pokračovati a doufáme, že nám jednoho dne arabský ná-

rod porozumí. Nepřišli jsme do Palestiny jako dobyvatelé nebo vykořisťovatelé, nýbrž jako poctiví pracovníci, kteří chtějí vytvořiti domov a živobytí pro mírumilovné pracovníky. Lehkomyslná a otrávená arabská propaganda bývá vyhrocena do obvinění, že prý Arabové byli vyhnáni ze své půdy v Palestině. Stále jasněji je patrné, že nikdy v dějinách Palestiny nebyli v ní Arabové tak pevně zakotveni, jako jsou dnes.

Arabů totiž přibýlo na počtu, stali se zámožnějšími, a to zejména na místech, která jsou střediskem židovské práce. Arabského obyvatelstva v Palestině během posledních dvanácti let přibýlo o padesát procent. Počet obyvatelstva stoupl zejména v těch obvodech, v nichž byla provedena židovská kolonisace. Dnes si již všeobecně dobývá uznání přesvědčení, že arabské stížnosti nemají žádného hospodářského pozadí a že i obavy Arabů o budoucnost jsou bezpodstatné.“

Habešská válka otřásla celým Východem. Způsob, jímž habešský problém byl řešen ve Společnosti národů, zavinil, že poklesla prestiž všech těch mocností, jež pracují pro mír a pro řádnou správu. Pomohl k uznání názoru, že stačí fyzické násilí k tomu, aby bylo dosaženo rychlých úspěchů. Společnost národů, jakožto strážkyně palestinského mandátu, ztratila velice na prestiži u východních národů, a nové arabské požadavky, aby bylo zakázáno přistěhování Židů do země a prodej půdy k jejich kolonisaci a aby byla vytvořena národní vláda arabská — jsou nejen útokem na útočiště Židů v Palestině, nýbrž i na autoritu Velké Británie a Společnosti národů.

literatura a umění

Olga Srbová:

Jak žijí v národě

Národní tradice se neprojevuje jenom v krojích a písních, učí nás i pohledu na umělce. Mrtví básníci, o kterých se ještě mluví, se často až hrůzně nepodobají své pravé podobě, kterou se snaží zkonstruovat literární historie. Národní fantasie postavila několika svým oblíbeným pomník, který je nezvratitelný. Stojí na ojedinelém faktu básníkovy života a je vyzdoben vlastnostmi, milovanými většinou národa. Často je východiskem k této podobizně jeden úsek autorova díla, ještě častěji nějaký detail jeho života. Umělec ztratil své dílo, stal se symbolem, žijícím stranou svého bývalého snažení a působícím způsobem, na který nejméně myslil. Letos slavíme dvě jubilea, která nás nutí zamyslet se nad tím, co žije v národě ze skutečného básníka, co učinila tradice z Máchy a Havlíčka.

Jak vypadal Mácha?

Nemáme Máchova obrazu, jen malířské smyšlenky. Proto každá generace, každá literární skupina mu může vtisknout svou podobu. Jsou to především lidé města, kteří se zabývají Máchou, jenž zůstává i po stu letech básnickým aristokratem. „Máj“ je jistě méně rozšířen než „Babička“, a přece přicházejí překvapující zprávy o zájmu nejširších vrstev o letošní oslavy. Jedno fotbalové mužstvo dokonce žádalo, aby mohlo nést titul S. K. Karel Hynek Mácha. Bylo by proto zajímavé zjistit, co ví o Máchovi průměrný československý občan. Vždyť i ti informovanější se jistě ocitají uprostřed zmatku, když čtou, která města a visky se cítí spoutány s osudem Máchovým. Krajské listy proto přináší články o Máchovi-turistovi, jež mají tyto vztahy vysvětlit. Mácha básník zůstává stranou, hlavní slovo má propagační městský úřad a okrašlovací spolek. Jakým básníkem je K. H. Mácha pro většinu čes-

koslovenského národa? Je pěvcem máje, sladkobolným snílkem, jak ho vytesal Myslbek. Původci krásného litoměřického pomníku bylo vytčeno, že Máchu připodobnil Wolkerovi. Příslušník nejmladší generace tím jen vyjádřil její představu básníka. Lidová tradice je vždycky konservativnější o nejméně dvě generace. Její Mácha se dnes podobá Hálkovi, který byl zapomenut. Básnické rysy jsou přenášeny s individua na individuum, aby byl vytvořen typ. Mácha i Wolker budou žít v tradici, protože zemřeli mladí. Lidová sentimentalita je u nás větší, než jinde. Chodí se plakat do biografů na české filmy, které jsou na ni vypočítány. Díváme se i na básníka pod dojmem jeho smrti. Nakladatel, který zaplnil výklady Wolkerovou básní „Umírající“ s jeho fotografií, věděl, co na nás platí. Představa mrtvého mladého pěvce uprostřed květů se snaží zpopularisovat Máchu.

Brixenský mučedník.

Havlíček byl jistě čtenější než Mácha. Jadrný bojovník proti falši a sentimentalitě, odvážný básník a novinář byl vážen a milován pro svůj klad, pro poctivost a sílu, kterou měl v hesle. Proč je milován dnes, když aktuální ostří jeho „jehel, špiček, sochorů a kolů“ otupělo a kdy národní kůže se stala ještě choulostivější ke každé satíře? Pro jednu větu, tradovanou ve všech cvičebnicích a čítankách: „z brixenského vězení přijel Havlíček s podlomeným zdravím a záhy skončil.“ Nejnověji je dokazováno, že brixenský pobyt nemůže být srovnáván s vězením a že nezavinil Havlíčkovu chorobu. Ať je tomu jakkoli, jisté je, že ten, který první ostře vystoupil proti lacinému vlastenčení, který se ozval ve své kritice Tylova „Posledního Čecha“ proti dodnes udržované národní sentimentalitě, se stal paradoxně sám hrdinou českých plačtivých filmů a sentimentálních písniček. „Spi Havlíčku, v svém hrobočku“ je jediným skutečně populárním vědomím o Havlíčkovi.

Jeho výstava v Belvederu je stále čteně navštěvována. Ne jako výstava památek na tvůrčího ducha, jako museum mučedníkovy. Jsou tam pořádány hromadné školní výpravy, a stalo se, že se jeden profesor ptal před vchodem středoškoláků, co o Havlíčkovi vědí. Věděli, že „zemřel v rakouském vězení“.

Nesahejte nám na historii.

Své svaté nemá jenom literatura. Jsou jimi všechny historické postavy, které jsou pozorovány s úhlu svého největšího činu, i když jím je pouze smrt. Shaw, který by se dotkl českých dějin, by byl ukamenován, sotva by zvedl pero. Čeští hrdinové neměli lidských slabostí, ba ani citů. Podobají se jedinému, z něhož je dovoleno dělat si legraci — hliněnému Golemovi, kterému tradice vkládá do úst lístek s historickými výroky. Umělci, kteří chtějí zpracovat v románě nebo v dramate individuální osudy historických postav, smějí pouze oprašovat sochy nebo je ověšovat cetkami.

Jiráskův Hus, Žižka, Medkův Švec jsou postavy, které zvyšují národní sebevědomí hlediště, ale snižují jeho umělecké požadavky. Sentimentalita, stejně silná u autorů jako u diváků, brání uměleckému vývoji těch druhů umění, které se chtějí opřít o minulost. České dějiny nemají lidsky prostého Čapajeva. Jejich vůdci mají kothurny a sídlí v oblacích. Janošik i Štefánik se

stávají nadzemským zjevem, který s rostoucí tradicí odrůstá od srdce. Podíváme-li se na př. na naše historické drama, vidíme, kam to vede. Ti dramatikové, kteří jsou nadáni skutečnou tvůrčí silou, bojí se dotknout nedotknutelných hrdinů a staví se za ty, které tradice opomíjela nebo neuznávala, za buřiče, zrádce, ctižádostivce. České historické drama je dramatem vzpoury, v němž hrají hlavní roli Vlasta, Boleslav, Vršovci, Falknštejn, vrah Václava III., Spartakus, Prometheus, Faethon, Kolumbus.

Demokratičtí hrdinové a demokratická úcta k hrdinům.

Čeští spisovatelé byli většinou svým životem demokracií a proletáři. Lidský postoj Tylův ke všem událostem, jeho oddané následování hlasu jeho „hada z ráje“ — divadla, jeho osobní milostná katastrofa, to vše z něho nečiní toho Tyla, kterého si představujeme při pohledu na toliké Tylovy ochotnické družiny, a Božena Němcová s rozeklaným srdcem a s hladem v očích nemá nic společného s portréty, vyvěšenými ve školách. Neruda, nesmlouvavý bojovník a kritik, je dnes nadoblačným jménem, jehož se dovolávají ctitelé, kteří jeho díla nikdy nečtli. Není dovoleno zabývat se těmito hrdiny ducha, aby vám nebylo vytčeno, že se dotýkáte nedotknutelného. Jak ti, kteří staví své svaté nejvýše, chápou své povinnosti k nim, ukázalo na př. nové uvedení Dykova „Posla“ na scénu Národního divadla, na něž se nepřišel podívat nikdo z těch, kteří se ho dovolávají a kteří ho oddělují svou úctou od ostatní současné literatury. Úcta k našim spisovatelům, úcta k našim hrdinům je nedemokratická. Uzavírá jejich dílo do tresoru, k němuž není přístup. Výsledek? Dílo českých autorů není čteno. Tam, kde ostatní národy mají starou literaturu, máme jen stará jména, která žijí v národě jako falešné etikety na neznámém díle.

Život a instituce

F. Peroutka:

Čtenáři, redaktor a korupce

Některé čtenáře nyní velmi zajímá stanovisko „Prítomnosti“ ke korupci. Tváří se, jako by byli narazili na místo, kde možná se skrývá nějaké tajemství. Není žádného tajemství. Co je, povím.

Osobnost, jež mi občas dopisuje pod jménem Izop, formulovala přímé obvinění:

„Metodou ututlávání,“ napsala, „zakrývání a ignorování vad a špatností odpovědných činitelů ztrácíte důvěru svých čtenářů. Viním Vás ze zamlčování zlých věcí. Takových, že kdyby přišly na světlo, zakolísalo by se leccos a leccos... Jest až příliš mnoho důvodů myslit si, že se veřejnosti tají mnoho špíny. A poněvadž lidé vědí, že tato špína citelně má vliv na jejich bídu, pátrají po ní, aby ji pranýřovali. „Prítomnost“ si počíná podivně. Na příklad problém korupce, která, jak srozumitelně plyne i z toho nepatrného poodkrytí v posledních aférách, vzhledem se do samého morku státního organismu, ta jí nestojí za úvahu. Snad proto, že tento problém sáhá trochu hlouběji, než se zdá.“

Čtenář tedy obžalovává mne. Já obžaluji čtenáře, panna Izopa nevyjímaje. Jestliže mne p. Izop viní z ututlávání zlých věcí a provinění, ví patrně, co ututlávám a co zamlčuji. Proč to neřekne? V jeho dopisech jsem nalezl

jedinou určitou historiku: jisté úřady dostaly příkaz, aby co nejrychleji vypracovaly nějaké projekty; svěříly to svým nejmizerněji honorovaným úředníkům, kteří na tom pracovali přes čas; když práce byla skončena, dostali tito pracovníci místo odměny oběžník, v němž se jim jménem státu děkuje za pomoc, kterou poskytli republice v napiaté době. Dovedu pochopit, proč se p. Izop zlobí. Je to hnusný poměr státu k občanovi a k zaměstnanci. Ale není to korupce. O té jsem se od p. Izopa nedozvěděl nic.

Lidé, jak praví, pátrají po špíně, která má vliv na jejich bídu. Chtějí ji prý pranýřovat. Nuže, jestliže tolik lidí pátrá, zajisté také něco vypátrá. Proč se však chovají tak, jakoby si výsledky svého pátrání jen zapisovali do deníku? Proč mlčí o tom, co vypátrali? Proč o tom mlčí i p. Izop? Proč nám nepošlou svůj materiál? Boj proti korupci předpokládá spolupráci čtenářů s novinami. Nemůžete spravedlivě žádat, aby redaktor vše sám od sebe věděl. Zejména o korupci nemůže všechno vědět. Fakta o ní se přece nepovalují na náměstí, nýbrž jsou ovšem tajena, zejména před ním tajena. Potřebuji fakta, mám-li něco podniknout. Domněnek mám sám dost. Naši čtenáři sedí ve všech úřadech, mají přístup k věcem, k nimž já nikdy přístupu mít nemohu. Ale místo fakt mi posílají jen bédování zcela obecného rázu: je korupce, mělo by se proti ní něco dělat. Ale trůn korupce, pánové, dosti pevně spočívá na takových lidech jako jste vy, na takových, kteří vědí, ale z nichž se mimo ono obecné bédování nic jiného nedostane. Ani p. Izop si jinak nepočíná. Takového mírného vánku se žádná korupce nezalekne. Jestliže chceme vskutku něco vážného proti ní učinit, pak si dohromady musíme říci: shromážďujme fakta. To, co mi p. Izop píše, je sice přitažlivé svou upřímností a citovostí, ale v boji proti korupci to nemá mnohem větší cenu než lyrická báseň. Jistě ani jeden korupčník se nepolekal, když to četl. Ví dobře, jak je dlouhá cesta od takového bédování a od takových výzev ke skutečnému odhalení. To nejde, aby ti, kdo vědí, co já nevím, mlčeli a jen se na mne mrzeli, že já o tom také mlčím. Ovšem, že mlčím, když nevím nic určitého. Průpovídkami se tu nic neporídí. Ale čtenáři jakoby toužili po tom, abych pronášel co nejvíce průpovědek. Také jsem to dělal, ale pochopte, že dospělého člověka to může jednou omrzet. Ne, já o korupci budu nyní mluvit jen tenkrát, budu-li moci říci: to a to se stalo, v té a v té kapse zmizely peníze. Abych tak mohl mluvit, k tomu mi musí někdo dopomoci.

Řekl jsem jednou panu Izopovi, že si počíná jako kibic. Urazil se poněkud, ale neprávem. Kibic je ten, kdo nezná podmínek, za nichž musí pracovat muž na místě. V tomto případě p. Izop opět si počíná tak, že je patrné, že nezná podmínek úspěšného boje proti korupci.

Opakuji, že jsou fakta, fakta, fakta, což znamená tolik jako svědkové, svědkové, svědkové. Kdo to nezkusil, neví, jak těžko je nalézt svědka o nějakých korupčních faktech, neví, jak ti lidé, kteří vás k boji proti korupci vyzývají, začnou couvat, jestliže jim řeknete: výborně, tedy to dosvědčíte. Viděl jsem už rychlý půlobrat a záda mnohých takových bojovníků proti korupci.

Žádám, abyste pochopili dvě věci: že všeobecným mluvením korupci neporazíte, a že je nesmírně málo lidí, kteří jsou ochotni vám pomoci něčím jiným než právě takovým povídáním, o kterém, dokud nemáte fakta, ostatně ani nemůžete vědět, nejsou-li to pouhé klepy. Stěžujete si na mne. Stěžujte si také na sebe. Já si na vás aspoň stěžuji. Chcete mne svést k tomu, abych žvanil, k tomu asi, abych jednou týdně zcela všeobecně vy-

slovil podezření, že u nás panuje korupce, a abych pro to nemohl uvést žádných dokladů.

Vím, co mnohý z vás může odpovědět: ve svém závislém postavení nemohu doklady opatřit: nikdo nemá právo žádat po mně, abych se obětoval. Ovšem, že ne. Ale ani po mně nikdo nemá práva žádat, abych veřejně tvrdil věci, o nichž vím, že je nebudu moci dokázat, bude-li to na mně žádáno. A ovšem, že to bude žádáno. Bude to žádat soud, a modrá obsílka, jíž se takové žádání zahazuje, je už tak jako tak častým hostem v mém domě. Mnoho lidí mi dopisovalo o korupci, musím však říci, že ani jeden tak, abych mohl na onu modrou obsílku s úspěchem odpovědět. Uveřejnil jsem nedávno jistou poznámku z oboru korupce, již mi poslal právník zvučného jména. Když nastal nezbytný dialog před soudem, objevilo se, že žádných fakt nemá, což bylo s podivem u muže v právech tak zkušeného. Konec jako obvykle: „Redakce nemůže p. X. Y. vinit z něčeho nečestného a článek odvolává.“ Přejete si, abych vyplnil „Přítomnost“ takovýmito glosami, které považují za ponižující? A nezbylo by mi nic jiného, dokud informátoři se budou chovat tak, jak se dosud chovají.

Roku 1924 usnesla se tehdejší koalice na tiskovém zákoně, pod nímž my, novináři, musíme pracovat dosud. Zákon vznikl ve chvíli, kdy koalice byla krutě tísněna následky lihové aféry. Z toho je patrné, že účelem zákona nebylo napomáhat k odhalování korupce. Jak se pod tímto zákonem žurnalistovi pracuje, to jest právě jedna z oněch věcí, o nichž nemají tušení ti, jež jsem si dovolil nazvat kibici.

Musíte mi připustit osobní poznámku. Nebyl jsem bez možností, dostat se do tak zvané praktické politiky. Od samého počátku své žurnalistické dráhy jsem se však těmito možnostem pečlivě vyhýbal. Víte, co praktická politika znamená: moc nad lidmi. To je hra, o které se tu hraje. Slyšel jsem, že moc nad lidmi jest sladká, a dovedu si to představit, vidím-li kolem sebe tolik lidí, kteří se po ní pachtí. Pokud mne se týká, rozhodl jsem se, že budu jen psát. To znamená, resignaci na onen prchavý druh potěšení, jež člověku způsobuje moc. Myslíte, že jsem tuto možnost obětoval proto, abych ve svém psaní — lhal? Abych něco zakrýval, co zakrývání nezasluhuje? Abych sloužil těm, kteří šli tam, kam já sám jsem jít nechtěl? Myslíte, že by stálo za to obětovat bez pokusu vyhlídky na cestu k moci, po níž jiní tak chvátají, za jakési ponížené, ubohoučké, vypeřelchané žurnalisování? Jak málo víte o vášni, která člověka vede k psaní a drží ho při něm! Nikdy nebudu dělat uctivého služebníka těm, mezi něž bych se byl sám mohl vmísit, kdyby mi bylo na tom záleželo.

Jestliže p. Izop s jistou hrdostí počestné chudoby praví, že nemá ani statků ani akcionářských sinekur, ani naději stát se ministrem, tedy zbytečně se nade mnou vynáší. Ani já nemám nic z toho, co vypočítal. Tu je mezi námi úplná rovnost. Nejsem účasten na žádné korupci a není proto nic, co bych kryl z osobního zájmu. Jsem samostatný politický spisovatel a ani nechci být něčím jiným. Nemluvíme-li o korupci tak, jak se to snad ode mne očekává, tedy musíte hlavní důvody toho hledat v překážkách povahy spíše technické, jak jsem se o nich zmínil. Musilo by mi být teprve dokázáno, že jsem povinen mluvit o korupci i tehdy, když o ní nic nevím anebo když to, co snad vím, nemohu dokázat.

Jednu věc ovšem odmítám a nebudu se při tom na nic vymlouvat: odmítám rozšiřovat neurčité podezření bez dokladů, že celý tento stát je prožrán korupcí až do

morku, jak se vyjadřuje p. Izop. Nebudu v širokých a obecných a konec konců nic nepovídaných obrazech přispívat k tomu, abychom si zošklivili celé své zřízení a abychom pak padli za kořist prvnímu dobrodruhu, který toho bude umět využít. Tak si svoji činnost nepředstavuji a nikdo mne nepřemluví. Jsem ochoten přispěti k odhalení každé korupce, o níž budu mít v rukou doklady. Ale nebudu jaksi z mechanického už zvyku opakovat, že jsme národ zlodějů a nepoctivců. Vím dobře, kdo na to čeká a kdo by z toho měl prospěch, kdybychom sami sebe takto poplivali. Už jsem leckterého korupčníka slyšel hlaholit o korupci, už jsem byl svědkem, jak lidé byli nespravedlivě obviňováni jinými, mnohem horšími, než abych se nestal opatrným. Každý mne může získat pro odhalení jakékoliv nepoctivosti, kterou budu moci dokázat. Ale nebudu chodit před soud mlčet anebo se omlouvat.

Naprostu nehodlám popírat, že u nás korupce jest. Ale nenechám ze sebe udělat žvanila, jenž sotva něco řekne, už to odvolává. Dívejte se i na to realisticky, jako se máte realisticky dívat na všechno: bez svědků, ochotných mluvit, žádnou korupci nedokážeme a odejdeme s hanbou. Kde jsou takoví svědkové? Musím se přiznat, že o nich nevím. Dodejte je. Vím o váženém muži, který se problémem korupce začal poněkud zabývat. Zdá se, že nashromáždil jakási fakta a že se trochu polekal, když viděl, kam až korupce zasahuje a jak těžko se proti ní bojuje. Nelze ho však pohnout, aby šel se svými fakty na veřejnost. Takoví spolubojovníci nejsou k žádnému prospěchu. Půjdem-li do této bitvy, jejíž potřeba nepopírám, bez možnosti dokázat, co tvrdíme, nečeká nás nic jiného, než porážka, a korupce bude ještě pevněji sedět v sedle, poněvadž se bude zdát, že ti, kdo o korupci mluví, jsou povídalkové.

Stalo se mi už, že jsem se musil omluvit člověku, který se k braní úplatků přiznal před disciplinárním soudem. Nejsou to příjemné pocity, a přiznávám se, že se jim vyhýbám, pokud mohu. Nikdo rád nesnáší tak trapné vítězství nespravedlivosti. Ale jest to stále týž problém: vím, co se před disciplinárním soudem dělo, ale nemohu to dokázat, poněvadž lidé, kteří mi to řekli, připojili obvyklý dodatek, že mi nic nikdy nedosvědčí a že raději zaprou, že se mnou mluvili. A jako obyčejně také dodávají: pochopte to! Což o to, já to chápu, ale pak se nemá ode mne žádat, abych tuto korupci odhaloval, protože tímto způsobem bych neodhalil nic jiného, než to, že tvrdím věci, jež nejsem schopen dokázat. Tiskový zákon věru není udělán tak, aby naši posici ulehčoval, což je vysvětlitelné tím, že všelicos bylo v úmyslu jeho původců, ale právě toto nikoliv. Dokážete třeba téměř celou skutkovou podstatu, kterou jste odhalil a pro niž máte poctivý a prospěšný úmysl zhanobit muže, jehož se to týká. Tu, běda, se ukáže, že jedno jediné slovo nesedí dost pevně. Jste ztraceni, z tohoto slova bude pro váš krk upletena smyčka. Řeknete třeba — abychom dali nějaký symbolický příklad — že ten a ten muž bere pravou i levou rukou. Můžete být odsouzen, jestliže se mu podaří dokázat, že byl tak zdrželivý, že bral toliko rukou pravou. Je mi líto, že nemohu mluvit zřetelněji, ale já vskutku nemám o jeho levé ruce žádných dokladů.

Vybízíte mne k boji. Dobře, já vám dám příklad a vy mi dejte radu. Mladý úředník jisté firmy dostavil se do jistého úřadu, aby vyjednal udělení dodávky. Po skončeném jednání učinil mu referent mezi čtyřma očima sdělení asi toho obsahu, že mu bude potěšením přijmout za námahu, kterou s vykonáváním své povinnosti měl,

od firmy obvyklých pět procent. Obvyklých, pravil. Mladý úředník měl své sympatické názory o poctivosti. Odebral se k představenému onoho referenta a sdělil mu, co se stalo. Představený byl překvapen, referent byl blahovlnně vyslechnut a vše popřel. Od té chvíle nedostala firma od onoho úřadu jedinou zakázku. Dveře se prostě zavřely. Marno bylo všechno klepání na ně. Když to trvalo déle, firma se rozhodla obětovat původce pohoršení a dala onomu mladému úředníku se sympatickými názory o poctivosti výpověď. Poněvadž pověst o jeho očištné činnosti se rozšířila, do dneška marně hledá místo, ačkoliv slibuje polepšení.

Poradte, jak mám na příklad tento případ korupce odhalit. O nové místo se ucházející úředník bude mlčet, nedostanete z něho slova. Firma bude mlčet. Úřad bude mlčet. Budu-li já mluvit, pak, poněvadž nemám možnost cokoliv z toho dokázat, mohu být ještě podezříván, že jsem si historku vymyslel. Tak vypadá boj proti korupci v praxi — ve většině případů. Nepotřebuji morálních výzev, sám sebe dost vyzývám — potřebuji tak prosaic-kou, ale nezbytnou věc, jako jsou svědkové.

filosofie a psychologie

Henry C. McComas:

Jak se mluví s duchy

Autor je profesorem psychologie na americké univerzitě Johna Hopkinse a podrobil nejruznější spiritistické seance, činnost medií, automatické psaní a jiné zkušenosti „s duchy“ přísným zkouškám experimentální psychologie. Přinášíme několik zajímavých vyňatků z poznatků, ke kterým dospěl.

Roku 1925 jsem použil dovolené z university prince-tonské, abych na pozvání výboru americké společnosti pro psychická badání podrobil zkoumání různé spiritistické zjevy. Členové společnosti pokládali za záhodno, aby se touto látkou zabýval psycholog, trenovaný v laboratorní práci a aplikující na duševní zjevy přísné metody vědecké.

Fotografie při seanci.

Viděl jsem, že základní podmínkou pro toto zkoumání je potřeba dosáhnouti přesných poznatků. Proto jsem nejprve hledal způsob, pomocí něhož by bylo možno pozorovati, co se děje v absolutně temné místnosti. Je vám známo, že všichni spiritisté ujišťují, že světelné paprsky ruší duchovní zjevy. Jedině, když médium disponuje neobyčejnou duševní silou, je možno dovoliti, aby v místnosti hořelo malé, červené světélko. Dospěl jsem k názoru, že nejlepším prostředkem pro kontrolu bude fotografie. Éterové vlny, které jsou delší než vlny červené a kratší než vlny fialové, nemohou býti viděny lidským okem. Jsou v temné místnosti naprosto neviditelnými. Je tedy možno použití těchto paprsků k osvětlení předmětu a k jeho fotografování na desky, které jsou citlivé buď na infračervené nebo ultrafialové paprsky. Koupil jsem si tedy fotografický přístroj s příslušným balíkem filmů a opatřil jej potřebnými čočkami. Kromě toho jsem si pořídil dobrou rtuťovou obloukovou lampu a zastřel ji filtrem tak, že jí bylo možno ozářiti celou místnost ultrafialovými paprsky, které byly zcela neviditelné. Po několika pokusech se mně podařilo fotografovati docela slušným způsobem médium v absolutní temnotě.

Při těchto pokusech se mně stalo, že jsem fotografoval médium, které prohlašovalo, že z jeho těla vychází záření. Udělal jsem několik snímků a když jsem je vyvolal, byl jsem neobyčejně překvapen tím, že se na fotografii ob-

jevil světelný šíp, který vystupoval z hrudi media a šel až k okraji obrazu. Kromě něho byly na snímku ještě dva světelné paprsky, které se nad mediem sbíhaly. Zabýval jsem se dosti dlouho fotografií, ale něco podobného se mně ještě nepříhodilo. Nedovedl jsem si to vysvětlit. Informoval jsem se ve velkém fotografickém závodě, kde jsem byl ujistěn, že tyto paprsky nejsou naprosto žádnou chybou v snímku a že ani při expozici, ani při vyvolávání se nestala žádná chyba. Poněvadž jsem sám filmy kupoval i vyvolal, nemohlo tu dojíti také k žádnému triku. Informoval jsem se ještě u pána, který pracoval jako vynálezce ve fotografii, který mně potvrdil, že záření na obrázcích nepocházejí z žádného omylu, nýbrž, že jsou vyfotografováním něčeho, co bylo skutečně v místnosti. Jiný specialista ve fotografii, jehož tehdy byla horlivou spiritistkou, mi dal totéž ujistění. Byl jsem z toho zoufalý. Poněvadž však jsem neměl dosti dobré kopie, navštívil jsem Eastmanovy filiálky se svými filmy a objednal kopie. Slečna, zaměstnaná v obchodě, mne ujistila, že podobný případ se jim již přihodil, že negativy s podobnými fotografovanými zjevy poslali do laboratoří a že tu někde je po ruce dobrozdání laboratoře, které může vyhledat v kartotece.

Dobrozdání laboratoře bylo ohromující. Sdělovalo, že vytáhneme-li z filmového balíku jeden film, může se vyvinouti elektrický proud, který způsobí na neexponovaném filmu malý defekt. Tento defekt nehraje naprosto žádnou roli a objeví se pouze tehdy, když snímek byl příliš málo exponován a příliš silně vyvolán. V jednom z několika tisíců případů se pouze objeví viditelná stopa této elektrické jiskry na obrázku. Představte si, že tahle náhoda se mně musila právě přihodit ve chvíli, kdy jsem fotografoval medium v temné místnosti. Zastavuji se u tohoto detailu tak dlouho pouze proto, protože se o fotografiích ve spiritistických kroužcích velmi mnoho mluví, dosahuje se čarodějných výsledků, lidé mívají svatozář kolem hlavy a podobně. Jeden ze slavných spiritistických snímků ukazoval mystický klíč, ležící přes celý snímek. Hluboko se o tom přemýšlelo, a zatím výklad byl také zcela prosaický: na balíku filmů nechal někdo náhodou ležet klíč, balík byl vystaven slunečním paprskům a zanechal na citlivých negativěch svůj stín, ještě dříve než se dostaly do fotografického přístroje. Naopak k vědecké kontrole toho, co se děje ve spiritistických seancích, může poskytnouti fotografie s ultrafialovými paprsky neobyčejně cenné služby.

Co se mluví.

Kromě toho, co může býti viditelné, záleží ve spiritistické seanci neobyčejně na tom, zachytit to, co se mluví. Inteligentní návštěvník se nerozčilí příliš, když se vzduchem vznášejí trubky a mihají se světla, když ho dětské prstíky štípou do ucha, anebo podivné ruce ho tahají za kalhoty. Daleko větší význam však má přesné zachycení zpráv, o nichž se tvrdí, že je mrtví lidé velice dobře známým z návštěvníků sdělují z onoho světa. Zachycení je dosti obtížné. Je-li půl tuctu osob účastno při seanci, budete překvapeni, jak se různí jejich zprávy o tom, co se dalo. Jednak tu hraje roli nedostatečné pozorování, jednak provádí pozorovatelé různé triky jeho vlastní mysl. Ve chvíli, kdy počne mít hluboký zájem o tom, o čem se mluví, zapomíná zcela, jak něco mluví. Aby bylo možno analysovat poselství z onoho světa, je třeba, aby bylo po ruce v naprosto přesných datech, je třeba, aby bylo zaznamenáno každé slovo, které přeneslo medium a návštěvník, aby bylo zaznamenáno zbarvení hlasu, přestávky, náhlé přerušování a jak rychle se dostavila odpověď. K zaznamenávání všeho, co se mluví, jsem si sestavil přístroj, který byl kombinací diktafonu a diktagrafu a zaznamenával také čas. Pokusy s tímto přístrojem však nebyly uspokojivé. Musil jsem tedy užít jiných prostředků.

Pozoroval jsem při návštěvě mnoha seancí, že výsledky byly tím uspokojivější, čím více nekritických a sympatisujících návštěvníků bylo přítomno. Zejména na seancích, při

nichž byly přítomny skoro pouze ženy, z nichž většina byla „věřících“, z nichž každá milovala někoho, kdo už zemřel, byly výsledky znamenité. Tu docházelo velké množství pomocných poselství od duchů, které poznaly, hodní duchové jim házeli květy a duchovní ruce přinášely přátelské doteky. Kdykoli však byla přítomna skupina kritických mužů, nepřinášelo totéž medium žádný z těchto krásných výsledků. Je totiž důležité, aby přesné pozorování bylo co nejvíce přerušeno hrou vlastních citů. Viděl jsem, jak docela věcný a strážlivý člověk nedovedl podat přesné vypravování toho, co se v seanci dalo od okamžiku, kdy měl dojem, že dostává poselství od svého vlastního otce. Kromě těchto citových momentů působí ještě velice mnoho jiných složek rušivě, takže dobré pozorování při spiritistické seanci je velmi obtížné. Mate zejména temnota, na niž lidé nejsou zvyklí, temnota, jež je daleko černější než neosvětlené pokoje v noci. Každý z návštěvníků si zachoval něco strachu před temnotou z dětských let. Kromě toho málokdo je zvyklý, aby klidně snesl ve tmě dotek vlhkých a horečných prstů na tvář. Celá dekorace je vypočítána na to, aby rušila dobré pozorování. Kromě toho přihází se tu všechno většinou naprosto neočekávaně ve chvíli, kdy všichni lidé zpívají nebo mluví. Jejich pozornost je odvrácena jinam. Napjaté očekávání a nejistota stávají se nakažlivými. Stačí překvapení nebo vyděšený výkřik, a ztratí klid i osoba, která se jindy nedá vyrušit. Často se čeká deset nebo patnáct minut a nic se nepřihodí, a pak ve chvíli, kdy bdělost návštěvníků povolí, zazáří náhle na jedné straně pokoje duchovní světlo nebo jeho čela se dotkne tak nečekaně trubka, že návštěvník může sotva přesně dále popisovat, co se dalo. Působí také ztrnulý postoj s rukama spojenýma a s nohama, nehybně drženýma na podlaze. Naivní návštěvník to zkrátka při návštěvě seance nemá snadné, a všechny popisy toho, co viděl nebo slyšel, bývají většinou bezcenné, není-li po této stránce zvláště trenován.

Znamenité medium.

Věnoval jsem svou pozornost mediu, muži, který se jmenoval Cartheuser, který mi byl doporučen jako znamenité medium od nejzkušenějších členů americké společnosti pro psychická badání. Jeho zevnějšek na mne udělal dojem: byl malý, se světlými modrými očima, se zajímavým rtem. Říkalo se o něm také, že má rozštěpené patro v ústech. Jeho hlas zněl jako normální mužský hlas a neměl jasných svrchních tónů, které by ho odlišily od hlasu jiných mužů. Dověděl jsem se od něho v soukromých rozhovorech, že býval automobilovým mechanikem, až zjistil, že má „duševní sílu“. Ve svém povolání byl obratný, jinak se zdál spíše hloupý a omezený. Mnoho lidí na to zvláště upozorňovalo, že nemá žádné zvláštní duševní obratnosti, aby mohl rychle myslit a sám improvizovat svá „poselství“ z onoho světa. Budete-li se spiritismem podrobně zabývat, poznáte, že velice mnoho zpráv popisuje jednotlivá media, že jsou to osoby obmezené, nepříteli silného rozumu a zdůrazňuje, že všechny skvělé efekty, kterých dosahují, nemohou pocházet z jejich vlastní invence. Tato okolnost ovšem bývá mediu neobyčejně na prospěch a medium získává tím více posluchačů, čím méně může upadnouti v podezření, že je dosti chytré, aby si svá poselství samo vymyslílo. Při jedné seanci s Cartheuserem jsem použil své vlastní pracovny, která skýtala záruku, že tu není možno připravit různé triky. Místnost byla úplně zatemněna, jen na malou její část dopadalo něco paprsků ze zahalené elektrické lampy. Na tomto osvětleném místě stála mísa s vodou, po obou stranách obyčejně umístil trubky s vodou. Jedna z nich byla ovinuta látkou s fosforeskující malbou, kterou bylo vidět i v temnu. Kolem mísy bylo postaveno do kruhu deset nebo dvanáct židlí. Seance se počínala tím, že návštěvníci byli ujistěni, že medium jim nemůže zaručit žádné výsledky, poněvadž bylo řízeno samo vyššími silami, na které nemá žádného vlivu. Každý z návštěvníků může přispět k tomu, aby seance měla úspěch, podrobí-li se pravidlům, která se během času osvědčila. K nim patřilo i aby každý seděl na

své židli, s oběma nohama pevně postavenýma na podlahu. Dále bylo třeba spojití ruce v kruhu, když medium o to požádalo. Konečně bylo podmínkou na vyzvání se dát do zpěvu. Kromě toho měli se všichni návštěvníci vyvarovati přílišného napětí, uvolnití svou mysl a být zcela přirozenými.

Pro nové návštěvníky seance způsobily největší překvapení obě trubky. Jedna z nich byla vlivem fosforeskující látky viditelná, druhá zůstávala temná po celou seanci. Zdálo se, že tato trubka se vznáší po místnosti, brzy se vznášela do výše, jindy se pohybovala v kruhu a jen se mihla kolem nosu jednotlivých návštěvníků. Člověk se divil, že do žádného nosu nikdy nevrazila. Ještě podivnější bylo, když se trubka snesla a počala se přibližovati k jednotlivým členům společnosti. Blížila se některému členu k uchu a bylo slyšet z ní vycházející šeptající hlas.

Stejně překvapivé byly i hlasy, které z těchto trubek vycházely. Každý si mohl před seanci promluvit s panem Cartheuserem a přesvědčiti se o tom, jak špatně své řeči artikuloval. Jeho zaječí ret působil, že retné souhlásky zněly drnčivě, kromě toho vyslovoval velice obtížně i hlásky hrdelné. Jakmile však mluvil z trubky hlas „dra Andrewse“, nebylo pozorovati ani sebemenší vady ve výslovnosti, mluvil jako rodinný lékař ze staré školy. Jeho hlas zněl rozvážně a jasně, jak jen jste si mohli přát. Docela jiného efektu dosahovala jeho řeč, když do místnosti vpadl duch indiána „Černého medvěda“. Tento hlas zněl burácivě od stropu. Mluvil lánanou angličtinou, jeho retnice i hrdelné hlásky však zněly bezvadně. Na štěstí nepřicházel příliš často. Člověk potkává na spiritistických seancích příliš mnoho Indiánů. Daleko nejsuggestivněji však působil hlas malá „Elsie“. Bylo to úžasné. Artikulovala naprosto zřetelně a byl to hlas malého děvčátka dvanácti nebo čtrnáctiletého, jenž se naprosto podobal dětskému sopránu. Učitel zpěvu mne ujistil, že tento Elsiin hlas měl svrchní tóny, které se naprosto lišily od hlasu Cartheuserova. A slabý německý přízvuk, který jej charakterisoval, nebyl příliš přesvědčivý, lišil se však také naprosto od jazyka Cartheuserova. Došel jsem k názoru, že žádná hloupá medium by nedovedlo představovati osobnost tak kouzelnou, jako byla malá Elsie a že býti mediem je novým druhem umění.

Vzpomínám si na několik obzvláště významných poselství, která tato malá Elsie přinesla. Měla jednou s velice inteligentní dámou tuto konverzaci:

Elsie: Je tu starý pán. Říká, že by s vámi chtěl mluvit.

Dáma: Ráda si s ním pohovořím.

Elsie: Starý pán říká, že je váš otec.

Dáma: Výborně, těším se si s ním pohovořit.

Elsie: Říká, že prý nevěříte, že je váš otec a že vám to dokáže.

Dáma: To bude hezké.

Elsie: Starý pán říká: „Boty a kůže“.

Dáma: To je výborné.

Elsie: Říká, proč nejdete a nevezmete si ty krajkové šaty? Teď už nemůže zůstat, slábně, teď odešel.

Po seanci mi dáma vysvětlila poselství. Její otec se při sekání dříví poranil na noze, na níž pak nosil jen velice malou koženou botu. Na šaty s krajkami měla velice zajímavou vzpomínku. Z doby, kdy se jí krajkové šaty velice líbily, požádala děvče z obchodu, aby šaty pro ni položilo stranou. Tak postačila při veškeré stručnosti zpráva malé Elsie, aby vyvolala v oné dámě přesvědčení, že na celé věci musí být něco víc než pouhá náhoda a že projev obsahuje skutečně něco pozoruhodného. Při jiné rozmluvě s mediem vyslovoval duch slabiku „Har“, pak „Harow“ až jsem zvolal jméno „Howard“. Následovalo několik vzpomínek na staré časy a dotaz, obdržel-li jsem dopis od Freda. Ihned se mi vybavily v myslí vzpomínky na to, že jsem Freda neviděl už patnáct let a že jsem od něho obdržel dopis několik měsíců po té, co náš společný přítel Howard zemřel. Brzy však mi bylo patrné, že jsem upadl do téže chyby jako všichni ostatní. Byl jsem překvapen tím, že jsem slyšel jméno starého přítele a upřel jsem všechnu pozornost na obsah po-

selství a nepozoroval jsem již, jak můj hlas váhal, ani jsem si nevšiml, jak pomalu a s rozpaky přicházely odpovědi „ducha“.

Jak se to dělá.

Když však jsem pozoroval Cartheusera po velkou řadu seancí, cítil jsem, že si mohu dovolit již několik experimentů. První, co jsem udělal, zdálo se zcela neškodné. Pověsil jsem hustou černou látku před dveře, které vedly do sousední místnosti, spojené s pokojem, v němž se konala seance, a posadil jsem za ní stenografku tak, aby mohla zaznamenávat všechno co medium mluví. V seanci byla naprostá tma, když však si mé oči viděly, viděl jsem obrysy všech předmětů, které se pohybovaly před látkovým závěsem. Posadil jsem medium vedle záclony tak, aby stenografka slyšela každé jeho slovo. Svou židli jsem postavil tak, aby medium ustavičně sedělo mezi mou židlí a mezi závěsem, tak abych viděl jeho obrysy. Viděl jsem, že získal zručnost nepozorovaně se zvednouti se své židle. Nepovstal nikdy do své plné výše, nýbrž byl vždycky skloněn kupředu a zvedal se vždycky v této skrčené poloze tak opatrně, že jeho židle vůbec nezaskřípala, ačkoliv jsem mu dal hodně skřipající židli. Kdykoli zvedal tu z trubek, která byla neviditelná, pohnul současně fosforeskující trubkou druhou směrem k židli, na níž seděl, takže všichni návštěvníci měli dojem, že medium mluví do této trubky. Ve chvíli, kdy „Černý Medvěd“ burácel s výše, obrátil Cartheuser svou trubku směrem ke stropu, takže jeho hlas se rozléhal celou místností a vyvolával dokonale dojem, že přichází od stropu.

Abych zjistil, jakým způsobem napodobil hlas Elsie, použil jsem prostého stethostopu, jakého používají lékaři, opatřeného dvěma gumovými trubicemi, jejichž konce jsem si strčil do uší. Pomocí tohoto přístroje jsem mohl slyšet tep jeho krční tepny a zvuk jeho hrtanu. Bylo slyšet i nejtíší šepot. Byl jsem velice překvapen, když jsem po prvé použil tohoto zařízení. Hlas Elsiin zazníval zřetelně ze středu místnosti. Všiml jsem si, že ve chvílích, kdy konversoval hlas Cartheuserův s hlasem Elsiiným, zacpal trubici. Pomocí stethostopu jsem jasně slyšel jak Cartheuser mění svůj hlasový rejstřík. Stalo se však, že občas několik slabik Cartheuserova hlasu znělo ještě z trouby uprostřed pokoje — Cartheuser zapomněl ucpatí trubici. Jeho schopnost měnití napětí hlasových svalů byla prostě jedinečná.

Když jsem takto zjistil, jaké jsou Cartheuserovy metody, pozval jsem si ho do kanceláře a sdělil jsem mu, co jsem vyšetřil. Nepopíral, že podniká ona interesantní kouzla s pohyblivými se trubkami a se září „duchovního světla“ a z toho důvodu, aby seance se staly zajímavějšími, když pozornosti ubývalo. Naivně poznamenal, že spiritisté to dělají často a že to nijak neznámená, že by ve skutečnosti neměli „duchovní síly“. Děje se tak prý jen proto, aby návštěvníci měli nějaké vzrušení ve chvíli, kdy „mystická síla“ nefunguje. Přes všechny pokusy však mi neprozradil nic ze svého umění, přenášení „poselství“. Nepochyboval jsem však již o tom, že to je spíše umění, než věda. Když však jsem tohoto umělce pozoroval při šestnácti seancích při jeho práci, nahlédl jsem poněkud hlouběji do jeho techniky. Jména, kterých užíval, byla obyčejně Vilém, Jiří, Jan a Jakub. Zřídka se odvážil vysloviti nějaké příjmení. Z adresáře New Yorku jsem zjistil, že nejčastěji se vyskytují vlastní jména Vilém, Jiří, Jan a Jakub. Všiml jsem si také, jakým způsobem přiměje předstíraným hlasem Elsiiným, aby návštěvník přijal některé jméno. Vyslovuje nejprve několik souhlásek, které mohou být pokládány za to či ono jméno. Teprve, když návštěvník projeví zájem, vysloví Cartheuser jméno zřetelněji.

Abych přivedl návštěvníka k hovoru, pronáší obyčejně větu: „Vidím takovou a takovou postavu“ a připojuje k ní popis muže nebo ženy a ptá se, zda je někdo poznává. Jindy místo popisu konstatuje prostě „Mary je zde“. Když někdy Mary neodpovídala požadavkům některého z návštěvníků, obrátil se s ní na jiného. Když někteří z přítomných mužů

se ptali příliš mnoho a kladli mu příliš kritické otázky, došlo k náhlému přerušení. Trubka dopadla hlasitě na podlahu anebo vpadl do místnosti nový duch s docela odlišným hlasem. Zdá se mi však, že nejvíce medium využívá záchvěvů hlasů návštěvníků. Zejména s citlivými dámami snadno podléhajícími dojmům, docházel výborných výsledků.

Když jsem dokončil svou práci pro Společnost, sháněl jsem se po jiném nevyužitém materiálu. Nejprve jsem navštívil dámu, známou jako medium, bydlící v New Yorku. Byla horká letní noc a rozkošná drobná dáma z jihu projevila velice srdečně ochotu tlumočiti mi některá poselství. Soustředil jsem svůj zájem na to, předstírá-li medium vědomě „trans“, jsou-li jeho odpovědi spontánní, či podléhá-li sugescím, a dával-li se vésti mými poznámkami a gesty. Opustil jsem tuto dámu, která byla všeobecně pokládána za znamenité medium, a nepodařilo se mi u ní zjistití pranic zajímavého. — Navštívil jsem tedy anglickou dámu, která byla velice vážena v londýnské společnosti: zdá se vůbec, že Londýňané mají o spiritismus daleko větší zájem než obyvatelé New Yorku. Cítila, že jsme tu národ zistný a materialistický. Hned s počátku mne ujistila, že není jisto, dosáhne-li nějakého spojení, či nikoliv. Upozornila mne také, že, počne-li skrze ni mluvit nějaký duch, musím rychle a promptně odpovědět. Zdá se, že duchové jsou po této stránce velice sensitivní a že nepospíší-li si člověk přijít s nimi co nejrychleji do kontaktu, velice rychle mizívají. Když mi dala tyto instrukce, ovázala si kys tmavé látky kolem očí, dýchala z hluboka, několikrát zastenala a počala mluvit lámanou angličtinou indiánského děvčete. Poněvadž jsem mluvil poněkud jižním přízvukem, byl první duch, kterého mi poslala „Mammy“. Byla to velice robustní matrona, která na mne zavolala „Pamatuješ se ještě, jak jsi rozlil porridge (anglickou polévku)“. To bylo špatné. Mnoho černošských maminek, které jsou dnes v nebesích, si může vzpomínati na to, že jsem leccos provedl, ale nikdy jsem nerozlil anglickou polévku.

Po této episodě jsem se rozhodl, že se za své dva dolary poněkud pobavím. Když medium pravilo: „Je zde Betty nebo Betsy“, mlčel jsem chvíli, díval se velice vážně a pak jsem řekl přesvědčivým hlasem: „Je Fred s ní?“ To dalo podnět k velice dlouhému výkladu, jak Fred přešel do říše duchů a jak tam potkal Betsy. Dával jsem najevo, že mne to velice zajímá a překvapuje. Zašeptal jsem jakoby náhodou: „A co dítě?“ To způsobilo jinou explozi. Betsy, Fred a děťátko byli mně představeni ve šťastné domácí scéně. Nemusím podotýkati, že jsem si všechny tři figury vymyslel a že tedy můj referát o tomto pokusu nevypadl příliš nadšeně. Přesto však nečlenové Společnosti ujišťovali, že toto medium je neobyčejně nadprůměrné a že přináší neobyčejně zajímavé a přesné informace.

Několik mých přátel, kteří viděli, jak jsem beznadějný, radili mně, abych se zúčastnil skupinových seancí. Při nich může medium daleko lépe doručovati svá poselství. Stačí jen trochu obratnosti a vždycky může pronést něco, co pro někoho ve společnosti má nějaký význam. Jestliže lidé v kroužku pocítují sympatii k věci, mají výroky media daleko více jistoty. S těmito zkušenostmi použil jsem léta, abych odejel z New Yorku, tak špatně vybaveného dobrými duchy, a odjel jsem do malého města, nedaleko Jamestownu, kde je mnoho medií z celého kraje. Vstoupil jsem do malého domku, kde mne přivítala drobná, irská stařena. Nedalo jí žádnou práci, dostati se do transu. Stačil pruh černé látky kolem očí a už spustila. Nenamáhala se předstíratí námahy transu anebo napodobovati indiánského ducha: sedla si prostě do křesla a řekla mi, že je to můj otec a že má pro mne poselství. Mému otci to dalo velkou práci, aby se jasně vyjádřil, výsledkem jeho řeči však bylo, že mám nechat obchodování s cihlami. Přes všechnu imaginaci a všechn smysl pro symboliku, jsem toto povolání nemohl uvést v soulad se svou stolicí psychologie. Přesto však jsem ochotně přijal ještě poselství od své matky, kte-

rá mezitím spokojeně trávila léto na pobřeží. Mé medium byla zkrátka prostá Irka, která si své dolary vydělávala jednoduchým způsobem.

Živá matka mluví ze záhrobí.

Nato jsem navštívil medium, které bylo vřele doporučeno Conanem Doylem. Našel jsem mladou dámu a četl jsem v jejím pokoji dopis Conana Doyleho, potvrzující, že jeho majitelka je neobyčejně zasloužilé medium. Tvářila se opravdu zajímavě: její rty byly pootevřeny a artikulovala velice zřetelně. Působilo to sugestivně viděti její nehybnou tvář a slyšet, jak z hlubin jejího hrtanu vychází hlas. Na krku měla límeček, takže nebylo viděti ani nejmenšího pohybu hrtanu a zdálo se opravdu, jako by jejími rty mluvil nějaký duch. Poznal jsem ihned běžnou techniku. Každou chvíli se ptala: „Má to pro vás nějaký smysl“. Anebo: „Rozumíte tomu?“. Duch ujišťoval, že mne viděl v uniformě. Rozhodl jsem se, že mu pomohu, a proto jsem se rozpomněl: „Ach ta stará uniforma kapitána“. Ihned to mělo plodné následky. Duch mi řekl jména mnoha přátel, kteří zemřeli, a kteří prý padli po mém boku ve Francii. Nebylo to docela pravda, protože jsem nikdy neopustil svou profesuru a nikdy nebyl na vojně, ale nechal jsem ducha při tom. Ten nabyl odvahy a jmenoval mi řadu mužů, nazýváje je pouze křestními jmény a vylíčil mi několik bojových scén ve Francii. Člověk přímo slyšel v pokoji rachot pušek a vůni prachu. Velice mne to bavilo, protože jsem za války nikdy nebyl ve Francii, a rád jsem se o ní něco dověděl. Došel jsem při tom k poznání, že sir Conan Doyle patrně k sobě přitahoval duchy lepšího druhu, nežli já, který si předsevzal vyrušovati je metodami moderní psychologie.

dopisy

Dopis Ferd. Peroutkovi

Vážený pane,

otiskl jste před nedávnem můj příspěvek k diskusi o dnešní mladé generaci v „Přítomnosti“. Hned na jeho počátku jsem měl tu odvalu vyzvati Vás, abyste při ukončení této zajímavé a ne zbytečné diskuse nám konečně sám napsal, co vlastně dnes máme my mladí lidé dělat. Bohužel, stejně jako tato prosba, neměla účinku ani moje žádost k Vám, abyste můj dopis otiskl beze změny, celý, abyste nebyl přisněžší, než je dolekaný československý censor: nevím, co jste svým jednáním sledoval, neboť jsem byl velice překvapen jednáním novináře, který sám žádá pro sebe největší možnou svobodu slova a mínění, ale nepřipustí, aby jiný, třeba někdo o osmnáct let mladší, řekl svobodně vše, co si myslí o lidech, mezi kterými žije, a politikách, kteří mu dávají zákony.

A tak došlo k tomu, že jste mimo jiné neotiskl můj citát z J. Herbena o tom, jak si naše politické strany rozparcelovaly republiku; neuznal jste za rozumný můj požadavek, aby v politice rozhodovala moudrost a ne chytráctví; zamezil jste uveřejnění mé poznámky o tom, jak ubohý obraz se ukazuje divákům z galerie na náš zasedající parlament, instituce, kam bych vodil děti od obecné školy nejméně dvakrát ročně. Ale co nejvíce překvapilo, bylo Vaše mlčení, následující po otištění mého dopisu. Dodnes jste na něj neodpověděl. Snad proto, že jsem vyjádřil neskromné přání — i to jste neotiskl — abyste mně přesvědčil argumenty a ne pestrým slohem o tom, že se mýlím, neboť ti, které jsem odsuzoval, činí vše moudře a promyšleně, nezištně k blahu našeho státu.

Doufám, že mně nebudete zazlívati, že veřejně ukazuji na způsob jednání významného novináře a redaktora „Přítom-

nosti“, nechávajícího marně čekat nejenom mne — neboť o to by nešlo — ale i množství svých čtenářů na důležité, zavazující rady člověka, stojícího politickým, literárním, národohospodářským, sociologickým vzděláním mezi nejvzdělanějšími muži naší opravdové inteligence. Svým mlčením jste potvrdil opětně mé tvrzení, že i Vy patříte mezi ty, kteří píšou pouze tehdy, je-li téma skoro zábavné pro Vás, nebo nepatří-li zrovna Váš projev mezi ty, jejichž tón bude rozhodovat o myšlení autora.

Jestliže jsem si v dopise stěžoval na to, jak generace Vašich let se straní mínění a tlaku nás, kteří rosteme do let mezi devacátým a třicátým rokem, nebylo to tvrzení bez důkazu. Dnes jste nám opětně podal nový dokument o tom, že jsem tak psal oprávněně. Je mně líto, že i Vy patříte mezi ty, kteří se smějí možnosti, že my, patřící svým věkem do vojenské zálohy a mající volební právo, bychom mohli mít v něčem pravdu. Jsme tedy i Vámi pokládáni za zbytečně narozené, poněvadž nemáme ony možnosti, které jste měl Vy v době poválečné, abyste mohl svou aktivitu dokázat prakticky? Jsme zde tedy snad jenom proto, abychom odevzdávali vždy hlasy těm, které v parlamentě i jinde nechceme vidět a abychom namísto práce jenom zbytečně, planě debatovali o tom, s čím nesouhlasíme? Chcete i Vy svým mlčením prokazovat službu přestárlým a vysloužilým politikům, jimž opatříme co nejochotněji právo na politický výměnek?

Ne, sám tomu nevěřím! Ale Vaše mlčení musí mít jistě nějakou příčinu; škoda, že jste velikou důvěru k Vám zaměnil za ignorování prosby o odpověď. Bojím se nyní, že budu muset přece tentokrát dát za pravdu těm, kteří tvrdili proti mému mínění, že patříte mezi povznesené a od nás daleko vzdálené. A v této schopnosti, býti stejným v praxi jako Vaši političtí otcové k nám, ale zároveň se snahou býti našimi kamarády, je celá generační tragická komedie.

Sám takto zaviňujete, že „Přítomnost“ je dnes u veliké většiny mladých na indexu a v hledání politické moudrosti na její místo pro Vaše jednání nastupují: „Halo noviny“. A obávám se dokonce, že Vaším srdečným přáním je, abyste byl i mezi akademickou mladou generací ještě více přehlížen, neoblíben, než byl naší autoritou, politickým učitelem, který při Vašich schopnostech mohl by býti vůdcem nejoddanějších stoupenců demokracie. Neboť Vás potřebujeme stejně jako všechny ty, kteří dovedou politickou teorii uskutečňovat v praxi.

Poněvadž by bylo škoda, aby Vámi úmyslně vyprovokovaná debata o dnešních mladých lidech zapadla a zůstala bez ohlasu politického, je nutno, aby jednou měla i své důsledky v politice vnitřní. Nesmí Vás, ani Vaše spolupracovníky jednou překvapit skutečnost, že naše trpělivost dovršila poslední hranice možnosti, a že začínáme jednat vlastním jménem, donuceni k tomu nevšimavostí těch, jim se říká beati possidentes. Nikdo nám nebude moci jednou zakázat volnost jednání, neboť zde nejsme proto, abychom pasivně přihlíželi jednání politiků, kteří nás znají jenom tehdy, když se počítají možnosti zisku. Ať už bude naše jednání nynějším předákům všech československých politických stran vhod nebo ne, není nikde psáno, že z vytvořené nadstranické organizace mladých lidí nemůže vzniknout nová politická strana inteligence, odlišná od nynějších stran tím, že slovo revoluce užije pouze v metodách politického boje ve snaze dosáhnout druhé republiky; evolucí pak

nutno dosáhnouti mety k lepšímu v sociálních, kulturních, hospodářských oborech života.

Bude nám líto, vážený pane, jestliže pro Vaše jednání s námi politiku Vámi hlášanou, politiku středu, budou chtít rozumně provozovat mladí bez Vás a snad i proti Vašemu přání. Politické strany nám dosud nedaly příležitost ukázat možnost vytvořit politiku skutečné, trvalé hodnoty. Půjdeme tedy s požadavkem tolikrát slyšeným: zřízením vysoké školy politických nauk, Ruskinovým příkladem tím, že noví politikové budou uveřejňovati své soukromé účty a majetkové výkazy, neboť jsme se přesvědčili, že zbohatlí politikové jsou katy naší i cizí demokracie; zamezením vlivu politiky v institucích, kam nepatří, k tomu cíli že třeba proti vůli, ale za pomoci jedné nebo dvou již existujících stran vytvoříme stranu novou.

Prosím Vás, nepokládejte tyto plány za ideály nezralého mládí, ale raději za memento nynějším politikům! Neboť jest nutno vychovat z mladých lidí s politickým nadáním nové státníky a diplomaty, kteří pojímou vlast, národ, stát, republika, dají smysl absolutně nadřazený všemu ostatnímu, nad čím už není i v demokracii vyšší autority, a docílením alespoň toho vykonáme záslužnou práci.

Četl jsem kdysi o Vás, že prý po dokončení Vašeho „Budování státu“ míníte zanechat novinářství a zaměřit je za povolání spisovatele románů. Je-li toto tvrzení pravdivé, ukazuje nejlépe na to, že Vy sám už jste se dostatečně nasytil práce, která u nás někdy zaslouženě jest hodnocena jako slohové úkoly. Vidíte asi její zbytečnost a snad se Vám už nechce pracovat s všední těžkostí politiky. Chcete skutečnost měnit za fantazii spisovatele. Buďte ujistěn, vážený pane, že mé přání je upřímné, vyjadřuji-li k Vám svou prosbu, abyste tak nečinil, ale zůstal i později vůdčím politikem v tisku. Mnoha mladým lidem scházel by tak politický učitel, s kterým se nemusí vždy souhlasit, ale dá se diskutovat, i když ne vždy na stránkách „Přítomnosti“. A znovu Vás prosím, abyste mně pro tento veřejný list nezařadoval do seznamu lidí mezi dra Kramáře, Stříbrného, redaktorů z „Národních listů“, kteří Vaše jméno proklínají a těší se na to, až budete psát romány. Věřte, že opravdu se budu učit dále hlavně u Vás tomu, čemu Masaryk s Havlíčkem říká: politika rozumná a poctivá.

Jsem zvědav, zda dnes promluvíte. Budeme Vám opravdu vděční, uvidíme-li u Vás upřímnou ochotu skutečně poradit a případně pomoci.

Jestliže ale i po Vaší odpovědi nebo i dalším mlčením poznáme, že situace mladých, t. j. lidí věkem přehlížených, se nemění, poněvadž není k tomu dobré vůle, nezazlívejte nám, použijeme-li i v politice rady básníka Rilkeho, že „hned ten první, ten, který měl tuto zneklidňující myšlenku, bude musit začít dělat něco z toho, co bylo promeškáno; i když je to jen leckdo, vůbec ne ten nejpovolanější“.

Přijměte znovu, vážený pane, mé ujištění o hluboké úctě k Vám.

Nový Jičín, 1. V. 1936.

Leon Kraus,
posl. práv.

(Pozn. red. Odpovíme v některém z příštích čísel.)

JASNÉ ZŘENÍ — VKUSNÝ VZHLED!
Americké brýle Ful Vue
„OKULARIA“, PRAHA, Václavské nám. 57, nad Lützowovou

Jemný a vkusný dopisní papír je spolehlivým průkazem dobrého taktu a vybrané zdvořilosti. Pečujeme stále o to, abychom svým váženým zákazníkům posloužili papíry jakostně nejlepšími a decentně moderními. Zvolte si dopisní papír svého osobního vkusu z našeho obsáhlého vynikajícího výběru.

KAREL KELLNER, PRAHA, Václavské náměstí 61 — Dlouhá třída 17

Svět knih

KULTURNÍ ZPRÁVY

Ladislav Stehlík:

LÉTO.

Teplou vodou voní stín
nad ženou v strom proměněný.
Vlhká vůně ze stín
dýchá z hloubek nad kořeny.

Teplou vodou voně čas,
omývá je tmách pleť ženy.
Z hlíny stoupá pták a klas
lehkým modrem ozářený.

Ze sbírky „Kvetoucí trnka“.

POZNÁMKY

DVA NOVÉ SVAZKY EDICE „POSTAVY A DÍLO“.

František Götze: Český román po válce. — Ladislav Kratochvíl: Wolkera a Nezval.

Edice, jejíž první desítka jistě vyorala hlubokou brázdou na poli širšího poznání našeho slovesného umění i jeho největších zjevů, přináší ve svém jedenáctém svazku pestrý, věrný a dobře nakreslený obraz vývoje českého románu poválečného. Fr. Götze, jenž svůj podrobný a jasný rozbor problematiky, formy a vývoje českého románu poválečného dovede vždycky uvést v případnou a názornou paralelu s románem světovým, utřídl i a uspořádal ve své studii bohatý materiál do stručného, ale hutného přehledu, který v hlavních obrysech zachycuje všechno podstatné, vývojově i historicky důležité z české prózy románové. — Ladislav Kratochvíl v studii Wolkera a Nezvala, na srovnání Jiřího Wolkera s Nezvalem, respektive celého díla Wolkera s Nezvalovou „Pantomimou“, která vyšla ze společných dobových podnětů jako dílo Wolkera, ukázal na dvojnásobně odlišující sloh generace, a jak se vlastně už v tomto slohu odrážejí i rozhodujícími způsobem projeví dvě generaci individuality básnické, Wolkera a Nezvala. Obě knížky pak podstatným způsobem jasně zachycují a dávají poznat naši poválečnou literaturu a její dění. Cena svazku Kč 4.—.

Básnické dílo a politika

Básnické dílo vykonává i uprostřed koncertu ideologických křiklounů trvalý a silný vliv na čtenáře, silnější a trvalejší než koncert těch křiklounů. Spisovatelův vliv na politiku je několikrát: přímý a vědomý (na př. u franc. encyklopedistů); vliv osobního prestiže a posvátné básnické tajemnosti; nebo také vliv onoho subtilního a vzrušujícího vztahu mezi jemnou poesíí a prostými city prostého člověka. J. de Liguères.

Letos všichni pro zdraví do lázní Poděbrad!

WALTER TSCHUPPIK: NĚMECKO 1926—1936 A ČESKOSLOVENSKO.

Druhý svazek sbírky „Úvahy a přednášky“ klubu „Přítomnost“, která se tak dobře uvedla studií P. N. Miljukova Masaryk a Beneš (již 2. vydání), bude překvapující a poučnou četbou pro všechny ty, kdo se opravdově zajímají o politiku a mentalitu dnešní Německa a kdo vážně a s obavami přemýšlí o jeho poměru k naší republice. Řekli jsme, že to bude četba překvapující i poučná s plným vědomím, že nenadsazujeme. Znáť Walter Tschuppik stejně tak dobře Československo jako Německo před i po hitlerovské, to po hitlerovské zná až do těch pověstných koncentračních táborů i vězení, jejichž hrůzu zakusil sám na sobě. Ale třebaže by měl vážně příčiny k osobní zaujatosti, je Walter Tschuppik přísně objektivní, věcný i spravedlivý historik, kritik i soudce. Fakt za faktem klade vedle sebe klidně, rozvážně, s logikou až neúprosnou a stejně tak logicky věcně jej analyzuje. Závěry, k nimž dochází, jsou pak opravdu překvapující. To nejsou povrchní úsudky a zprávy novinářské, to jsou opravdu pronikavé postřehy, poznatky a jediné správné soudy, zhuštěné do několika vět a na několik málo stránek; ty však mluví za celé kni-

hy! Ale Tschuppikova studie nejen že staví věci do nového světla, nejen že je zdrojem cenných poznatků, ale ona ve svém, nás povzbuzujícím závěru poskytuje i radostný výhled do budoucnosti našeho státu. A to nám ji zvláště přibližuje, bez rozdílu! Cena Kč 4.—.

NOVÝ PŘEKLAD SHAKESPEAROVA „JULIA CÉSARA“.

K současnému provedení Shakespearova dramatu „Julius César“ na Národním divadle, kde se jasně ukázala aktuálnost této hry, nabitě mnohými politickými úvahami, myšlenkami a plány, jež právě v dnešní době nacházejí plného ohlasu, vychází tato hra vysoce aktuálního obsahu i v novém překladu. Tlumochník „Julia Césara“, který se teprve po třiceti letech znovu objevuje na scéně Národního divadla, E. A. Saudek, je ve svém překladu práv nejen básnickostí dramatu, básnickostí řekl bychom typicky shakespearovské, myšlenkovému obsahu originální, ale je i překladatelem-divadelníkem, který hře dovede dát novou svěžest, životnost a působivost. Z těch důvodů bude nový překlad Shakespeara „Julia Césara“, jímž bude zahájena celá serie nových shakespearovských překladů, vyhovujících jak potřebě divadla, tak i čtenáře, jistě uvítán s radostí! Cena Kč 10.—.

Walter Tschuppik:

MASOVÝ ANONYMUS.*)

Rozhodující závěr z psychologické úvahy o hitlerovství je: masový anonymus vkročil do světových dějin. Masový anonymus sahá hluboko do tak zvaných vzdělaných vrstev. Je tím vinen asi způsob odborného vzdělání moderního člověka. Ottásalo mnou v Německu v letech 1926 až 1933 vždy, když jsem viděl, jak byli přesvědčení o myšlence tak zvaného „zlomení úrokového otroctví“ příslušníci inteligentních povolání, inženýři, gymnasiální profesori, lékařníci, chemikové, zubní lékaři, malíři nebo spisovatelé románů. Kdo se tomu vzpíral, uvažoval na sebe podezření ze zrády. Byl to boj, v němž podlehlo vyšší vzdělání a lepší vědění a to z příčiny rovněž velmi zajímavé: Označil bych za vinníka povýšenost inteligence. Mnoha novinářským pisarům se zdálo, že je to věc tak hloupá, že se stýděli vůbec se s tím zabývat. Proto boj vyhrál Hitler a Goebels.

Přicházím k otázce, která je rovněž ještě povahy psychologické. Je Hitler fenomén? Je sám německý nacionální socialismus fenomén? Slyšel jsem vícekrát mluvit Hitlera v malém kroužku i v masových shromážděních. Myslím, že ve skutečnosti se opět a opět vymotuje otázka, „Proč působí fascinujícím dojmem na masy?“, a že na tuto otázku nelze odpovědět tak prostě a jasně jako na otázku, proč působí mladý Napoleon tak vítězně. V této skutečnosti je i odpověď: Hitler sám je Anonymus, je výrazem anonymity na nejvyšší úrovni, oddán zcela pudům široké masy, ale posedlý primitivními ideami německého masového anonyma.

Formuloval bych závěr takto: Nejen že našel Hitler velký počet přívrženců, ale i největší počet přívrženců v Německu našel konečně svého Hitlera. Známý zákon o působení hypnosy se tu stal světově dějinným osudem: hypnotisér nedokáže nikdy vnutit své oběti cizí vůli, nepodvolí-li se oběť sama dobrovolně.

*) Ze studie „Německo 1926—1936 a Československo“, která právě vychází knižně.

FEUILLETON

Konrad Heiden:

VÝVOJ ANTISEMITISMU OD SPOLEČENSKÉ HRY K DAVOVÉ VÁŠNI.*)

Antisemitické hnutí v Německu před válkou politicky neznamenalo nic. Pociť distance mezi Židem a nikoli Židem byl na obou stranách stejně veliký a u Židů právě tak starý jako u křesťanského okolí; jen místy a příležitostně se rozrůstal v otevřené nepřátelství; žádná společenská vrstva neměla jako celek rasových předsudků, ale byla tu zřetelná a určitá, většinou taktně projevovaná zdržlivost vůči židovskému náboženství. Nepokřtěným nearietům byla dráha důstojnická nebo úřednická uzavřena; tím radostněji a blahosklonněji podporovali Hohenzollеровé a většina menších knížat přestupování společensky vynikajících Židů ke křesťanství. Neoblomní konservativci

docela nazývali Viléma II. židovským císařem a židovští měšťáci byli převážnou většinou věrní dynastii a vrchnosti; německí Židé většinou prudce odmítali revoluci z r. 1918, tak na př. jejich nejskvělejší politická hlava Walther Rathenau, který byl později jako ministr zavražděn nevědomými fanatiky. Albert Ballin, zakladatel Hamburg-Amerika Linie, jakýsi osobní přítel Viléma II., spáchal v den revoluce sebevraždu. To jsou fakta, která nacionálně-socialistická historická legenda zamlčuje. Je ovšem pravda, že měšťanská inteligence křesťanského vyznání se jen zřídka hlásila k dělnickým stranám, a že tyto strany proto musily na místa, která vyžadovala předběžného vzdělání, brát namnoze židovské intelektuály; byli to však většinou lidé, kteří stáli mimo měšťácko-židovské prostředí.

Pro umírněnou zdržlivost, jakou k Židům zachovávalo císařské Německo, neměly všechny pokusy o založení protisemitického hnutí trvalého cíle a nenalezly ohlasu; bývalý dvorní kazatel Adolf Stöcker, který již chtěl opřít své antisemitické

hnutí o dělnictvo, a podobně jako Hitler, jim čelili sociální demokracii ztroskotal nakonec stejně jako hessenský selský agitátor Böckel, který se svým protižidovským hnutím několik let ovládal Horní Hesencko a nakonec zemřel jako tichý zaměstnanec.

Po válce se to nejednou docela změnilo. Antisemitismus se hned stal masovým hnutím, už před Hitlerem, Pruský ministr války von Wrisberg uveřejňuje falešnou statistiku, která má dokázat, že německí Židé ve válce nepřinesli tolik obětí jako ostatní vrstvy obyvatelstva; na to se odpovídá tím, že německé panovnícké domy ztratily jediného prince a že určité feudální pluky byly napádemě šetřeny. Všude vznikají antisemitické spolky, na příklad „Deutsch-Völkischer Schutz- und Trutzbund“, obepínající celou říši; jako duchovní patron antisemitického hnutí vystupuje generál Luden-

dorff, skutečný vůdce říše v posledních dvou letech války a vojensky odpovědný za německou porážku. Ludendorff, který ze strachu před vojenskou porážkou donucuje říšskou vládu proti jejímu lepšímu politickému přesvědčení k překotné prosbě o příměří, má odvahu dát později do oběhu pohádku o domnělé ranné dýčce, kterou prý zasadila země do zad úspěšné frontě; jeho skutečný poddání, ale nominálně šéf, nesoucí hlavní odpovědnost, polní maršál von Hindenburg, ujmá se úlohy vysloviti to slovo před vyšetřujícím výborem říšského sněmu a učiniti je tak okřídleným. Míni se tím ovšem, že díky vedla židovská ruka. Od r. 1920 vydil Ludendorff na Ludwigsböhe u Mnichova, přichází tam do osobního styku s bavorskou protirevolucí a s mnichovskými antisemity, z nichž jsou brzy nejvíce vynikající skupinou nacionální socialisté.

Po sýru nedostanete otravu masem

PŮJČKA OBRANY STÁTU

zajistí nám bezpečnost a mír a opatří práci nezaměstnaným

Upisovací kurs 97,- Kč

Dluhopisy 3% nebo 4½%

Půjčka obrany státu bude vydána v kusech po 500, 1000, 5000, 10.000 a 50.000 Kč, znějících na doručitele.

Kupony jsou splatny 15. dubna a 15. října, první kupon 15. října 1936.

Půjčka bude umořena v letech 1938—1937 slosováním; ministr financí jest zmocněn umořování zesíliti a to také volnými nákupy z trhu.

Půjčka jest způsobilá k ukládání sirotčích peněz.

Úroky z dluhopisů 3% a 4½% jsou osvobozeny od daně rentové i od daně kuponové a nepodléhají 10% srážce z roku 1935.

Úroky z 3% dluhopisů jsou osvobozeny od daně důchodové a nemusí býti uváděny v přiznání k této dani.

Upisovatelé 3% půjčky dosáhnou mimořádné amnestie daňové.

Poplatníkům přímých daní, kteří proti předpisu těchto daní za léta 1927—1934 podali odvolání, jež nebyla ještě rozhodnuta, kteří však přímé daně za zmíněná léta již zaplatili, poskytne se na žádost dobropis ve výši požadavku uplatněného jimi v odvoláních, nejvýše však ve výši 25% z naříkaných daňových předpisů, pod podmínkou, že upíší na 3% půjčku obrany státu částku nejméně ve výši poskytnutého jim dobropisu.

Upisovací lhůta od 8. června do 11. července 1936

Upisovati možno u těchto ústavů a jejich filiálék

Agrární banky Československé • Angločeskoslovenské a Pražské úvěrní banky • Banky československých legií • Banky pro obchod a průmysl, dříve „Länderbanky“ • České banky • České banky Union • České eskomptní banky a úvěrního ústavu • České průmyslové banky • Deutsche Agrar- und Industriebank • Hypoteční banky České • Městské spořitelny Pražské • Moravské banky • Poštovní spořitelny • Slovenské banky • Ústřední banky českých spořitelů • Všeobecné družstevní banky • Zemské banky • Živnostenské banky a to přímo aneb prostřednictvím místních peněžních ústavů.

Podrobné prospekty u všech uvedených upisoven a jejich filiálék

Není ohrožen - kdo jest připraven

KNIHY REDAKCI DOŠLÉ.

Otto Bauer: Zwischen zwei Weltkriegen? Die Krise der Weltwirtschaft, der Demokratie und des Sozialismus. Nakladatel Eugen Prager-Verlag, Bratislava. 350 str. Cena Kč 32.—.

Úspěch plakátové výstavy ve Zlíně. Výstava světové plakátové reklamy, otevřená koncem dubna v 5. etáži Studijního ústavu, těší se značné pozornosti. Dosud ji navštívilo přes 15.000 osob. Výstava ve Studijním ústavě potrvá do konce září.

Komorní román

Monique Saint Hélier

USCHLÁ RATOLEST V překladu Jindřicha Hořejšího

Ve dvou zaostřených epizodách, trvajících po pravdě jen několik hodin, je vylíčeno drama dvou rodů v ovzduší malého švýcarského městyse, ale s osudovými výhledy do Evropy a celého světa.

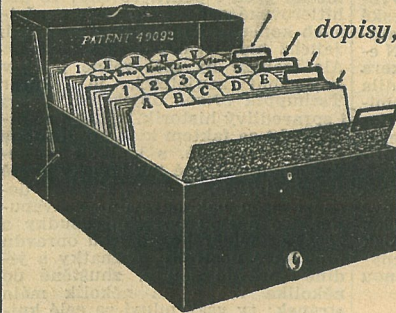
E. Jaloux v NOUVELLES LITTÉRAIRES: "...takové romány znamenají historické datum v své době... toto intenzivní dílo poskytuje čtenáři mravní a uměleckou rozkoš."

Ve stylové vazbě pouze 35 Kč. Zašle ochotně váš knihkupec nebo nakladatelství

SPINX, B. JANDA, PRAHA XVI.

„ARTA“, registrace intelektuálů

Na malém prostoru a v nejvzornějším pořádku soustředíte všechny své důležité listiny — dopisy, daně, účty, rukopisy atd.

Ilustr. prospekt zdarma a franko.

Praha II, Vodičkova 32
„U Nováků“, tel. 23312

V Bratislavě, Laurinská 22, telef. 1128.

V Brně K. Vágner, Česká 16

NOVÁ EDICE SV. 1.

MÁCHOVSKÝ SBORNÍK

Ani labuť, ani Lúna

REDIGOVAL: V. NEZVAL. SPOLUPRACOVNÍCI: K. BIEBL, B. BROUK, E. F. BURIAN, A. HOFFMEISTER, Z. KALANDRA, V. MAKOVSÝ, J. MUKAŘOVSKÝ, V. NEZVAL, L. NOVOMESKÝ, J. ŠTYRSKÝ, K. TEIGE, TOYEN.

Cena 15 Kč. U všech knihkopců a v nakladatelství

„Nová Edice“, Jungmannovo nám. 20. Praha II
V GENERÁLNÍ KOMISI U ČESKÉ EXPEDICE, PRAHA II, SPÁLENÁ 55

Dobří duchové v zubní pastě

poskytují vašemu chrupu zdraví, svěžest a lesk. Jejich činnost soustředí se v novém zubním krému ACINA. Prohlédněte si prosím, přiložený prospekt!